

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Pedagogers delaktighet i barnens fria lek

En intervjustudie på fritidshem utifrån barns och pedagogers perspektiv.

Namn: Matilda Lingegård Emilsson och Karin Modigh
Program: Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem

Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT 2015
Handledare: Louise Peterson
Examinator: Maj Asplund Carlsson
Kod: VT15-2920-013-LRXA1G

Nyckelord: lek, fri lek, pedagogers delaktighet, fritidshem, sociokulturella perspektiv.

Abstract

I den här studien har vi intresserat oss för fri lek och undersökt hur pedagoger och barn resonerar kring pedagogers roll i den fria leken. Den fria leken har en stor roll i fritidshemsverksamheten, men tidigare forskning har fokuserat på förskolor. Vi menar därför att det är viktigt att göra en studie som intresserar sig för fritidshemmets verksamhet. Vi har heller inte funnit någon intervjustudie på pedagoger och barn från samma verksamhet och därför blir detta intressant. Syftet med den här uppsatsen är att få en bild av vad barn och pedagoger anser att pedagogers roll är på fritidshemmet och i den fria leken.

Våra frågeformuleringar är:

- Hur resonerar pedagoger och barn kring fri lek?
- Hur beskriver pedagoger och barn pedagogens roll på fritidshemmet?
- Hur uttrycker pedagoger och barn pedagogers delaktighet i den fria leken?
- Skiljer sig barnens och pedagogernas resonemang åt?

Vi har intervjuat barn i åldrarna 6-8 år och deras pedagoger på två fritidshem. De båda fritidshemmen, som inryms i samma skola, är belägen i en småstad. Vi valde att göra intervjuerna halvstrukturerade, då vi är intresserade av att låta barnens röster bli hörda. Genom detta ville vi öppna upp möjligheter för barnen att plocka upp saker som de själva anser intressant i samtalen. Våra teoretiska utgångspunkter är sociokulturella perspektiv på lärande och vi har valt att analysera resultatet utifrån en tematisk analys.

De mest framträdande resultaten som vi kommit fram till handlar om att både barnen och pedagogerna anser att pedagogerna inte ska vara med och leka. Barnen anser att pedagogerna inte kan leka och pedagogerna anser att deras uppgift inte är att leka utan mer att stötta barnen så de kommer in i leken och när de behöver hjälp med någonting. Vi har också kommit fram till att fri lek är mycket svårdefinierat och det råder delade meningar om vad pedagogerna anser om den fria leken. Några anser att den är nyttig medan andra ser leken utifrån sitt egenvärde att den är kul.

Förord

Vi vill rikta våra varmaste tack till våra intervjupersoner som har gjort det möjligt för oss att utföra denna studie. Vi vill även tacka vår handledare Louise som har gett oss mycket stöd samt utmanat oss i vårt tänkande.

Innehållsförteckning

Förord.....	1
Innehållsförteckning	1
1 Inledning	3
1.1 Syfte och problemformulering.....	4
2 Litteraturgenomgång.....	5
2.1 Styrdokument, barnkonventionen och skolinspektionens rapport.....	5
2.2 Yrkesroll	6
2.3 Lek	6
2.3.1 Definition av lek	7
2.3.2 Fri lek och styrd lek.....	7
2.3.3 Pedagogers delaktighet i fri lek	8
2.3.4 Kamrater	10
2.4 Barns perspektiv och barnperspektiv	10
3 Teoretiska utgångspunkter	11
3.1 Sociokulturella perspektiv på lärande.....	11
3.1.1 Den proximala utvecklingszonen.....	11
3.1.2 Mediering.....	12
3.1.2.1 Språket och dialogens betydelse	12
4 Metod och genomförande	13
4.1 Val av metod.....	13
4.1.1 Halvstrukturerade intervjuer	13
4.2 Urval	14
4.3 Tillvägagångssätt	14
4.4 Empiriskt material	15
4.5 Analys av data.....	15
4.5.1 Bearbetning av intervjumaterial	16
4.5.2 Tematisk analys	16
4.6 Studiens tillförlitlighet	16
4.7 Etiska överväganden	17
5 Resultat och analys.....	18
5.1 Idéer om lek	18
5.1.1 ”Det är väl exakt det som det låter”	18

5.1.2	”Man kan leka mamma pappa barn där”	20
5.1.3	Sammanfattning	22
5.2	Pedagogers roll	23
5.2.1	Övervaka utan att barnen märker det.....	23
5.2.2	Dom bara går runt.....	24
5.2.3	Sammanfattning	25
5.3	Pedagogers delaktighet i barnens lek.....	26
5.3.1	”Men det e ju inte bara att man släpper dom fritt”.....	26
5.3.2	Det är alltid populärt att vara med	27
5.3.3	Man stör om man är vuxen och leker mamma pappa barn då någon ska spela den rollen	28
5.3.4	Fröknarna brukar inte vara med och leka, men ibland.....	29
5.3.5	Det är roligt när fröknarna leker	31
5.3.6	Fröknarna kan inte leka.....	32
5.3.7	Fröknarna hjälper till om det blir bråk.....	35
5.3.8	Sammanfattning	36
6	Diskussion	38
6.1	Resultatdiskussion	38
6.2	Metoddiskussion	38
6.3	Implikationer för den pedagogiska praktiken	39
6.4	Förslag på fortsatta studier.....	39
6.5	Slutkommentar.....	40
7	Referenslista.....	41
8	Bilagor	43

1 Inledning

Vi har under vår utbildning kommit i kontakt med begreppet ”fri lek” som är en stor del i dagens fritidshemsverksamheter. En vanlig definition på fri lek är lek som initieras av barnen (Knutsdotter Olofsson, 2009). Hur ska då barns fria lek i fritidshemmet förstås och vad blir pedagogens roll i dessa aktiviteter? Knutsdotter Olofsson (2009) menar även att synen på pedagogers delaktighet i leken har ändrats över tid. Detta märkte Knutsdotter Olofsson när hon 1996 gjorde ett projekt om barns fria lek. Här kom hon fram till det revolutionerande förhållningssättet att man skulle vara med i barnens lek på deras villkor. Innan dess menade många att barnen skulle få leka själva och utveckla sin fantasi. Dock så uppfattar hon att många pedagoger fortfarande tycker att barnen ska få leka ostört från vuxna.

I *allmänna råd för fritidshemmet* (Skolverket, 2014) ges stöd och vägledning för bland annat pedagoger för hur en målinriktad verksamhet i fritidshemmet kan planeras och genomföras utifrån styrdokumentet:

En samstämmig bild bland forskare är att barn som tidigt vistas i stimulerande lärmiljöer med möjligheter till interaktion och lek med kamrater och med kunniga och intresserade vuxna, har större möjligheter att utvecklas och lära sig än barn som inte haft tillgång till dessa miljöer. (s. 13)

Som vi tolkar citatet ovan, ingår det alltså i uppdraget för fritidshemmets pedagoger att bjuda in barnen till interaktion och lek med pedagogerna. Vår tolkning ligger i linje med Knutsdotter Olofsson (2009) som menar att det är viktigt att pedagogerna är med i barnens lek för att visa att vi bryr oss om deras lek, att barnen blir sedda som de är och att stötta dem i leken. Med att stötta dem i leken menar Knutsdotter Olofsson att pedagogerna ska lära barnen olika lekkoder som till exempel turtagning. Thornberg (2013) beskriver olika ledarstilar som pedagoger använder sig av, medvetet eller omedvetet. Dessa ledarstilar kallar han för ”demokratisk ledarstil”, ”auktoritär ledarstil” och ”låt-gå ledarstil”. I den demokratiska ledarstilen tar pedagogerna beslut tillsammans med barnen och deltar i barnens aktiviteter. I låt-gå ledarstilen och den auktoritära ledarstilen anser vi att det blir problematiskt gentemot det som är pedagogernas uppdrag eftersom pedagogerna då antingen låter barnen göra vad de vill eller att man bestämmer allting åt barnen. I ingen av dessa två ledarstilar interagerar man med barnen mer än att ge material och tillsägelser.

Skollagen anger att: ”Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation” (SFS 2010:800, 14 kap. 2 §). Leken har enligt vår tolkning en central plats i våra styrdokument och formuleras ofta i relation till dess pedagogiska potential för lärande. Detta ligger i linje med författarna Øksnes, Knutas, Ludvigsson, Falkner och Kjær (2014) som intresserat sig för hur lekens roll i fritidshemmet kan förstås i styrdokument i Danmark, Norge och Sverige. Genom att ta utgångspunkt i en kommentar till Barnkonventionens artikel 31, frågar sig författarna om barnens spontana, fria lek riskerar att marginaliseras. Analysen visar att även om nu styrdokumentet kan tolkas utifrån de dominerande perspektiv som betonar lekens potential för lärande, är de svenska styrdokumentet tvetydiga i sina formuleringar. På så sätt öppnar de också upp för en tolkning av det andra perspektivet där leken kan ses som ett värde för dess egen skull. Även forskningen om barn och lek kan grovt delas upp i dessa två inriktningar, menar Evaldsson och Aarsand (2011). Den första är ”att se barns lek som en metod för lärande” (s. 138) och vilken författarna menar har varit dominerande inom pedagogisk forskning. När lek förstås som ett medel för lärande av formella kunskaper, föreslår författarna att det också blir möjligt att argumentera att det också innefattar ”ett ’vuxet’ perspektiv på lek” (s. 139). I den andra

inriktningen skissas däremot ett fokus på ”*barns perspektiv* och den betydelse som leken har för barn och unga som deltar i lekar” (s. 139).

Mot bakgrund av detta verkar det som om det finns två parallella diskurser om den fria lekens roll och betydelse i fritidshemmet och vilken roll pedagogen bör ha. Kane (2011) beskriver hur pedagoger i den ena diskursen tar avstånd från den fria leken eftersom att de inte vill störa barnen i den. Den andra beskriver hon som att barnen behöver stöd i leken. Tullgren (2004) har observerat lek och kommit fram till att det är viktigt att pedagogerna är delaktiga i barnens lek, men att det kan vara svårt att göra det på barnens villkor. Corsaro (2005) som har studerat barn och säger även han att det är svårt att vara med på barnens villkor då vuxna inte kommunicerar på samma sätt som barn. Hans empiriska studier av barns lek ger också exempel på barn som inte vill att vuxna ska störa i deras lek (Corsaro, 2003). Vi har under våra fältstudier från tidigare kurs och från våra verksamhetsförlagd utbildning (VFU) perioder upptäckt att det skiljer mycket på vad barnen och pedagogerna anser om den fria leken och om pedagogers delaktighet i den. Den skillnaden som vi har sett behöver inte förekomma på andra fritidshem och därför är det intressant att studera hur det ser ut. Vi har inte hittat någon forskning som jämför pedagogers och barns perspektiv i samma praktik. Där hittar vi en kunskapslucka som vi anser bör fyllas. Detta blir även intressant då lekforskning på fritidshemmet är begränsad.

I styrdokumenterna för fritidshemmet betraktas leken som något som leder till lärande (Øksnes m.fl., 2014) och i det dominerande perspektivet i pedagogisk forskning om barns lek ses även här leken som ett verktyg för formellt lärande. Utifrån detta blir det intressant att fråga sig hur detta kan förstås utifrån barns perspektiv. Barnombudsmannen (2004) upplever att barn inte känner att de blir lyssnade på av vuxna och menar att vuxna måste bli bättre på det. Det är viktigt att ge barnen en röst och en åsikt i det här examensarbetet då de har en stor och betydande roll för pedagogerna om de ska vara delaktiga i barnens lek. Något vi har funderat mycket på är om vi ska använda begreppet barn eller elev. Det vi har sett är att begreppet elev används i de aktuella styrdokumenterna. Detta för att fritidshemmet ska vara en del av skolan. Dock har mycket av den lekforskning vi lutar oss mot använder begreppet barn och inte elev. Vi har därför valt att använda oss av begreppet barn i vår studie.

1.1 Syfte och problemformulering

Syftet med den här uppsatsen är att få en föreställning om hur barn och pedagoger resonerar om vad pedagogers roll är på fritidshemmet och i den fria leken.

Våra frågeformuleringar är:

- Hur resonerar pedagoger och barn kring fri lek?
- Hur beskriver pedagoger och barn pedagogens roll på fritidshemmet?
- Hur uttrycker pedagoger och barn pedagogers delaktighet i den fria leken?
- Skiljer sig barnens och pedagogernas resonemang åt?

3 Litteraturgenomgång

I det här kapitlet kommer vi ta upp aktuell forskning som är relevant för vår studie. Vi börjar med att skriva fram vad det står i styrdokumentet kring lek och fortsätter med att beskriva olika ledarstilar. Efter det beskriver vi en del av den forskning om lek som vi känner är väsentlig för vår studie. Under denna del redogör vi för några olika definitioner av lek, vad fri lek och styrd lek innebär, vad pedagogen har för roll i leken samt kamratrelationernas betydelse. Vi avslutar kapitlet med att beskriva barnperspektiv och barns perspektiv.

3.1 Styrdokument, barnkonventionen och skolinspektionens rapport

I *Barnkonventionen* (UNICEF Sverige, 2009) artikel 31 uttrycks att alla barn har rätt till lek. ”Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”. Vi förstår utifrån det här utdraget att det är viktigt för barn att få möjlighet att leka. Kane (2011) beskriver att leken har en central plats i fritidshemmets verksamhet, vilket också uttrycks i *Kvalitetsgranskning, Kvalitet i fritidshem* (Skolinspektionen, 2010):

Kärnan i eftermiddagsverksamhet består av fri lek ute och inne samt skapande av typen rita, klippa och klistra. Inomhus spelar barnen spel, bygger med lego, leker fantasilekar, ritar eller trär pärlor. Utomhus sysselsätter sig barnen ofta själva med fotboll, bandy eller cykling. Kreativt skapande i form av rollspel, musicerande och dans som är en del av barn- och ungdomskulturen i dag, sker däremot sällan, i vart fall inte med stöd av eller förberett av de vuxna. (s. 21)

I *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Skolverket, 2011) förstår vi att leken har en viktig roll i hela skolan, särskilt under de tidigare skolåren. Den anger att leken har ”stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper” (s. 9). Vi tolkar detta som att det är viktigt att inkludera leken i de aktiviteter och andra lärandetillfällen då leken har en stor del i lärandet. Detta kan vi också förstå utifrån *Allmänna råd för fritidshem* (Skolverket, 2014)

Leken kan bidra till att skapa meningsfullhet för eleverna och den har en central plats i fritidshemmets verksamhet. I leken kan eleverna bland annat bearbeta intryck, utveckla fantasi och kreativitet och utveckla sin samarbets- och kommunikationsförmåga. Leken ger även eleverna möjlighet att öva sig i turtagning, samförstånd, koncentration och uthållighet. Det här är erfarenheter och förmågor som i förlängningen kan bidra till ökad måluppfyllelse för eleverna. Det är värdefullt att det finns utrymme för både elevernas egen lek och för lek som är initierad av personalen. Då eleverna leker på eget initiativ behöver personalen ha en tydlig roll, vilket kan vara allt ifrån att observera grupprocessen och minimera sådant som stör till att stödja elever att komma in i leken eller att tillföra något nytt i syfte att utveckla den. (Skolverket, 2014. s. 34)

I detta utdrag framgår det att lärandet i leken är central både av utvecklingen på personligt plan, men även i gruppen på lång sikt då eleverna övar sig i bland annat turtagning och samförstånd. Vi förstår också att det är viktigt med både fri lek och pedagogstyrd lek. Det kommer även fram att pedagogen bör ha en tydlig roll och uppgift även i den fria leken. Detta framkommer även i ett annat stycke i Skolverket (2014) där det står att om barnen får möjlighet att leka med kunniga vuxna så har de barnen större möjlighet att utvecklas. Fritidshemmets uppdrag enligt *Skollagen* är: ”Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation” (SFS

2010:800, 14 kap. 2 §). Detta ser vi i förhållande till det som Kane (2011) beskriver om hur pedagoger, i linje med vårt uppdrag, måste planera för och samtala om leken i verksamheten.

3.2 Yrkesroll

I inledningskapitlet frågar vi oss hur pedagoger och barn resonerar till pedagogernas roll på fritidshemmet och vilken roll pedagogerna får i barnens lek. Då blir det intressant att se hur Thornberg (2013) beskriver olika ledarstilar. De tre olika ledarstilar som han beskriver är *demokratisk ledarstil*, *låt-gå ledarstil* och *auktoritär ledarstil*. Han menar att en pedagog med demokratisk ledarstil deltar i aktiviteterna på samma villkor som barnen och fattar beslut tillsammans med dem. Ledaren ger barnen olika alternativ, men att låta de själva välja vad de vill göra. En demokratisk ledarstil i barnens lekaktiviteter skulle då kanske betyda att pedagogen är med och leker tillsammans med barnen. Med låt-gå ledarstil menar Thornberg att pedagogen låter barnen ta alla beslut själva. Detta medför att dessa pedagoger inte är med och deltar i barnens aktiviteter eller lekar, men att de kan stå för material. Detta kan bidra till att det blir rörigt och att barnen får för mycket eget ansvar. Med auktoritär ledarstil menar Thornberg att pedagogen inte låter barnen välja vad de ska göra utan bestämmer allting åt dem utan att vara delaktiga i aktiviteterna. Detta kan ske i olika regellekar och aktiviteter som pedagogerna kräver att barnen ska vara med på.

3.3 Lek

Det finns många olika sätt att leka på och Jensen (2013) refererar till Corsaro (2005) som menar att barnen reproducerar sina erfarenheter från sin omvärld i deras lek. Han menar att barnen bland annat leker utifrån sina erfarenheter av föräldrarnas arbeten och att de går och handlar mat. De formar sedan dessa erfarenheter efter sina egna, detta kallar Corsaro för interpretativ reproduktion. Genom detta utvecklar barnen en ökad kreativitet. Simeonsson (2014) refererar till Vygotskijs tankar om lek där han anser att leken är den viktigaste aktiviteten för att barnet ska utveckla en medvetenhet om sin omvärld. Vygotskij pekar på att leken medverkar till en psykisk utveckling i bland annat abstrakt tänkande.

Jensen (2013) menar att det finns många olika arenor där barn brukar leka. Några platser är designade för att lekas på, till exempel lekplatser eller fritidshemslokaler, medan andra platser där barnen leker har andra syften. På de platser med andra syften, som till exempel köksbordet och parkeringsplatsen, kan barnen bli avbrutna i sin lek när någon ska äta vid köksbordet eller att det kommer en bil på parkeringen. Barnen kan även bli avbrutna i sin lek på platserna som är designade för lek exempelvis när det är mellanmål eller vid en styrd aktivitet.

Det finns en skillnad i hur barn och vuxna tänker när det kommer till lek (Karlsson, 2014). Vuxna tycker ofta att alla barn ska få vara med i leken och blir arga på de barn som inte släpper in andra i den pågående leken. Barnens intentioner är inte att utesluta någon ur leken utan det handlar om att de vill fullfölja sina tankar och avsikter med den. Detta kan bli problematiskt om det kommer in nya barn i leken som inte förstår vad leken går ut på eller inte kan anpassa sig till den. Karlsson menar att om pedagogerna tvingar barnen att släppa in andra barn i leken så tolkar barnen det som att deras lek inte är viktig. Det kan få konsekvenser av att leken blir avbruten eller att det blir konflikter mellan barnen, menar hon vidare. Detta pekar även Jensen (2013) på då han menar att barn skyddar sin lek från både barn och vuxna som inte är med i leken från början. Han menar att leken är lättstörd och att barnen skyddar både platsen, artefakterna och gemenskapen i den lilla gruppen som de leker i.

Sutton-Smith (2001) anser att pedagoger ser lek som något som är bra för barnens motivation till annat skolarbete. Han refererar till Block och King (1987) som menar att det är ofta som lek blir en belöning för att barnen ska orka med de saker som pedagogerna har planerat för dem.

3.3.1 Definition av lek

Welén (2004) illustrerar lek som ett otydligt begrepp då det finns många olika betydelser för det samt att det går att använda det i olika kontexter. En vanlig förekommande komponent till leken är att den är ”fri”, men det kan även finnas styrda aktiviteter som är baserade på lek. Jensen (2013) definierar lek som:

- Rolig eller lustfylld. De som leker är glada och upplever leken som positiv och/eller belönande i sig.
- Frivillig och spontan. Det går inte att tvinga någon att leka.
- Ett självändamål där medel/process dominerar över mål/produkt. (s. 12)

Han fortsätter och beskriva att leken är varierande och att det finns oändligt med möjligheter i den. Leken har en inbjudande trygghet då det inte blir personligt om någonting går fel.

Sutton-Smith (2001) pekar på att barns definition av lek är att den är rolig, den är på låtsas, fylld av fantasi och drama, den är utomhus, spela spel, är med vänner och att barnen är fria att välja vad de själv vill göra. Barnen menar också att leken inte är jobbig, det finns ingen uppgift att utföra.

3.3.2 Fri lek och styrd lek

Fri lek är ett begrepp som ofta missuppfattas och istället för att vara utvecklande kan den få motsatt effekt (Öhman, 2003). En missstolkning är att sätta fri lek mot styrd lek och säga att den styrda leken är ofri. Öhman menar att all lek är fri eftersom barnen deltar för att de vill delta när de blir inbjudna till vuxenstyrda lekar. Om de inte vill vara med på leken så kommer de inte vara med, de kommer att sätta sig på tvären på ett eller annat sätt. Knutsdotter Olofssons (2009) beskrivning på fri lek är att det är en lek som initieras av barnen själva. Det är då barnen som har förfogande över leken och det är de som utvecklar och driver den framåt. Fri lek är ett centralt och slitet begrepp inom lek som kan komplicera förståelsen för lekens betydelse (Öhman, 2003). Hon använder fri lek som ett samlingsbegrepp för alla aktiviteter när barnen själva bestämmer vad de vill göra. Det spelar ingen roll var än leken sker, ute som inne, eller på vilket sett den sker, enskilt eller i grupp, så är det fri lek. Genom den fria leken får barnen möjlighet att utveckla sitt självbestämmande och på så sätt sin självkänedom som bidrar till ökad empatisk kompetens.

Barn leker bara där de får bra förutsättningar för lek såsom bra lokaler och pedagoger som värderar lek. Pedagogerna måste också avsätta tid för att barnen ska få leka (Öhman, 2003). Det har därför stor betydelse hur pedagogen förhåller sig till leken i verksamheten. För att barnens lek ska kunna bli djup krävs också att de inte blir avbrutna i sin lek. Om barnen inte får de här förutsättningarna för sin lek så leker inte heller barnen. Det bidrar till att barnen istället för att leka väljer att gå från sysselsättning till sysselsättning. Det kan vara till exempel att väva och rita som är lätt att avsluta. Detta kallar Öhman för ett cocktailparty där gästerna går runt och minglar. De får ingen ro till att börja med några djupare lekar. Det kan bli problematiskt om verksamheten har för mycket pedagogstyrda aktiviteter, även om pedagogen har bra avsikt med dem. Det kan då finnas för mycket avbrott för att leken ska

hinna frodas. Det finns redan många avbrott i verksamheten exempelvis när barnen ska äta mellanmål och gå ut och leka.

Øksnes m.fl. (2014) menar att fri lek kan förstås som en aktivitet som leder till lärande och är nyttig vilket kan bidra till att barnen får en press att prestera under deras fria lek. Författarna menar istället att det är viktigt att låta leken ha ett egenvärde i sig. Det är betydelsefullt att låta leken vara just lek och inte alltid vara ett steg mot lärandemålen eller att vara nyttig. Detta uttrycker även Sutton-Smith (2001) då han formulerar att pedagoger ofta ser lek som något utvecklande snarare än något som är kul.

När pedagoger planerar styrda aktiviteter så måste de utgå från barns perspektiv istället för vuxenperspektiv (Simeonsson Svansson, 2014). De olika perspektiven har olika inverkan på barnens utveckling när det gäller att samspela och kommunicera med andra människor. Det är därför viktigt att utgå från barnens intresse när pedagogerna planerar styrd lek. Då vårt arbete är inriktat på fri lek kommer vi inte att gå in djupare på den styrda leken.

Öhman (2003) uttrycker att det är först när pedagogerna har en trygg grupp som de kan låta barnen leka fritt. Innan dess så tenderar den fria leken att bli kaosartad med mycket maktlekar, ökad aggressivitet och de svaga barnen förtrycks.

3.3.3 Pedagogers delaktighet i fri lek

Kane (2011) betraktar leken som ”den viktigaste mötesplatsen för vuxna och barn” (s. 239). Hon ställer sig frågan om ”vad som egentligen händer när barnen leker och hur vi förhåller oss till det?” (s. 221). Hon menar att det finns två olika ståndpunkter om att vara delaktig i barns lek. Den ena ståndpunkten är att pedagogerna inte ska störa utan ska låta barnen leka i fred. Den andra är att det är viktigt att vuxna är lekfulla och ger tid till lek. Dessa ståndpunkter har inget rätt och fel utan pedagogerna bör hela tiden utgå från person och situation. Knutsdotter Olofsson (2009) formulerar att:

Fri lek betyder inte lek fri från vuxna. Barn i stora barngrupper behöver långt upp i åldrarna vuxna som trygghet och stöd när de leker. Fri lek betyder att barnen själva hittar på vad de ska göra. Den vuxna ska inte styra leken utan stödja barnen så att de ifred får utveckla vad de har tänkt sig. (s. 90)

Knutsdotter Olofsson har i ett projekt om barns fria lek, år 1996, visat på en revolutionerande princip om att vuxna ska vara delaktiga i barns lek. Innan dess har pedagoger och forskare ansett att barn skulle leka själva. Hon menar att vuxna är viktiga förebilder för att leken ska fungera. Även med fina lokaler, material och snälla vuxna betyder inte det att leken frodas utan de vuxna måste vara med och visa barnen hur lek går till. Barnen kan inte per automatik leka utan det är någonting som de behöver hjälp med att lära sig. Pedagogen har en viktig roll när det gäller att få barnen att förstå lekregler, lekkoder och att förstå leksignaler (Knutsdotter Olofsson 2009, Øksnes m.fl., 2014). Knutsdotter Olofsson menar att det är viktigt att låta leken ta tid. Hon anser att pedagoger ska låta barn, trots mellanmål och andra avbrott, fortsätta att leka senare eller att de själva kan få styra när de ska äta mellanmål eller göra andra aktiviteter. Det är även viktigt att pedagogerna inte lämnar leken mitt i eftersom att leken lätt upphör då. Hon menar även att pedagogerna inte ska störa barnen i deras lek utan att de ska vara med i leken på barnens villkor.

Karlsson (2014) menar att pedagogerna ska lägga sig i barns lek, men att det är viktigt att lyssna på dem och ha förståelse för barnens engagemang för sina lekar. Även Tullgren (2004)

har kommit fram till, i hennes observationer på förskolor, att det är viktigt att vuxna är med och är intresserade av barns lek. Hon beskriver att lärare styr i leken även då de tror att de är med på barnens villkor. I en artikel betonar hon att pedagoger inte helt kan vara med på barns villkor eftersom de har läroplaner att gå efter (Tullgren, 2014). Då pedagogernas uppgift är att göra barnen till goda medborgare så styr pedagogerna så att barnen inte leker kaotiska och våldsamma lekar. Öhman (2003) trycker på hur viktigt det är att inte vara delaktig i barnens lek enbart när det uppstår en konflikt. Pedagoger ska inte endast tillrättavisa barnen när de har gjort något fel och lösa konflikter åt dem. Detta kan bidra till att barnen uppfattar vuxen och barnrelationen som tillrättavisande och att de inte är kapabla att lösa konflikter på egen hand.

Corsaro (2005) anser att vuxna ska försöka få en gemensam förståelse och vara på samma nivå som barnen, men att det inte alltid är okomplicerat. Barnen har inte samma sociala och kommunikativa kunskap som vuxna har och detta skapar ett mellanrum mellan barn och vuxna. Jensen (2013) beskriver att det kan bli problematiskt för vuxna att vara med i barns lek då de vuxna inte har samma sätt att kommunicera. Vuxna frågar ofta "får jag vara med?" och på så sätt stör de i leken. Barn å andra sidan kommer med i leken på smidigare sätt så som att börja leka bredvid de som leker. Corsaro (2003) menar att den största skillnaden, som gör att det blir svårt för vuxna att vara med i leken, är att den fysiska storleken skiljer sig mycket åt mellan barn och vuxna. Jensen (2013) förklarar att relationer kan vara symmetriska och asymmetriska. Han menar att symmetriska relationer är jämbördiga, jämställda och jämnåriga. I asymmetriska relationer så är en person ofta äldre, kan mer och är starkare. Det blir då mer naturligt att den ena parten bestämmer över den andra. Detta kan ses i vuxen – barn relationer eller barn – barn relationer om ett av barnen har mer status eller är mycket äldre. Vuxna har därför större inflytande över lekar emot barn.

När barn leker egeninitierade lekar uppstår det ofta maktpositioner som inte är tilltänkta (Karlsson, 2014). För att dessa inte ska förekomma så är det viktigt att pedagogen är där och stöttar barnen för att leken ska bli rolig och meningsfull. Hon formulerar att det viktigt som pedagog att se vad som är viktigt för barnen i just den situationen. Om pedagoger lämnar barnen själva i deras lek och inte är delaktiga i den så tänker Öhman (2003) att pedagogen visar att barnens lek inte är viktig. Hon menar också att det kan få förödande konsekvenser i barnens utveckling. Ett exempel på detta är att barn som har svårt att komma in i leken istället saboterar för att ta kontakt på ett konstruktivt sätt. Detta bidrar till att barnen ser sig själva som dumma, elaka och sabotörer. Knutsdotter Olofsson (2009) menar att det är pedagogens roll att lära barnen strategier för att förhindra att barn får en dålig självbild.

Lester och Russell (2008) har funnit en skillnad i vad barn och vuxna anser om pedagogers delaktighet i barnens lek. Barnen anser att istället för att pedagogerna är lekkamrater, som pedagogerna tycker att de är, så stör de när de försöker vara med och leka. Barnen vill inte att pedagogerna ska kontrollera över eller bestämma i deras lek utan vill istället att de ska vara observanta och hjälpa de i vissa situationer. Lester och Russell (2008) hänvisar i sin bok till Russell (2005) som menar att barn lätt ses som inkompetenta och de vuxna som experter. Russell menar att det inte är så i leken och föreslår att dessa roller borde bytas när det kommer till lek. Enligt henne så har de vuxna glömt bort hur de gör när de leker och kännetecknar leken som något omoget. Därför blir det otroligt att vuxna skulle kunna vara med i barns lek på ett sätt som är äkta.

Welén (2004) hänvisar till Lillemyr (2002) som beskriver olika pedagogiska förhållningssätt som lärare kan ta. Det första är att pedagogen står utanför leken och ingriper när det behövs, det andra att pedagogen är med indirekt och fixar miljöer eller material samt det tredje då

pedagogen är delaktig i leken. Welén anser att detta kan användas till att bredda barnens lek genom att pedagogerna utrustar barnen med material, initierar lekar och utvecklar den lek som redan existerar. Det kan till exempel vara att inreda ”lekhörnor” som inbjuder till lekar och social samvaro.

3.3.4 Kamrater

Enligt Öhman (2003) så är vänskapen alltid spontan och något som personerna väljer själva och är på bådass villkor. I vänskap finns ofta en gemensam nämnare, denna kan vara intresse, ålder eller kön. För att kunna få en vän måste personen vara en vän själv. Öhman menar att det krävs social kompetens för att få vänskap. Med ”kompisar” behöver det aldrig bli tråkigt på grund av att de kan vara sig själv med varandra och visa alla sina sidor. Det går också att bråka med vännen utan att vänskapen riskerar att brytas. Barn som känner varandra bra och kan förstå varandra har lättare att leka tillsammans (Jensen, 2013). Det beror på att barnen vet hur de ska och inte ska uttrycka sig för att bli förstådda. Detta är vad Jensen kallar för en symmetrisk relation och då leker dem på samma villkor tar de gemensamma beslut om vad de ska leka.

Jensen (2013) menar att barn i sina kamratkulturer ofta upplever att vuxna kontrollerar och har makt över barnen. Barnen vill då kontrollera sin egen grupp och deras aktiviteter. Genom att stödja sig på Corsaros (2000) tidigare studier menar Jensen att barnen gör allt för att undvika situationer där de blir kontrollerade som att inte plocka undan efter sig. De drar sig även till platser där de vuxna inte befinner sig för att slippa bli övervakade och störda lika så att de håller andra barn utanför sin lek för att behålla kontrollen över den.

3.4 Barns perspektiv och barnperspektiv

I denna studie har vi intresserat oss för barns perspektiv i leken då vi har lagt stor fokus på att få barns röster hörda. Här kommer en förklaring på skillnaden mellan barns perspektiv och barnperspektiv. Qvarsell (2012) formulerar skillnaden mellan barns perspektiv och barnperspektiv. Hon menar att barns perspektiv utgår från det som barnen uppfattar utifrån deras position medan barnperspektiv är vuxnas sätt att tolka vad barnen uppfattar. Det handlar om vad pedagoger ser som bäst för barnen och inte vad barnen vet är bra för sig själva. Barnperspektiv är inte riktigt som vuxenperspektiv. Evaldsson och Aarsand (2011) menar att ett vuxenperspektiv infaller i leken när pedagogen anser att leken är ett sätt att få fram formellt lärande. Det är då den vuxne som bestämmer villkoren för leken och vad som ska åstadkommas.

Karlsson Lohmander (2014) menar att det är viktigt att kunna skifta perspektiv från sitt eget till någon annans. Som pedagog är det betydelsefullt att inta barnets perspektiv då detta tyder på att de bekräftar barnets tankar. Genom att ta barnets perspektiv kan pedagogen få en förståelse för hur barnen tänker i olika situationer. Dock antyder Klerfelt och Haglund (2011) att det är svårt för vuxna att inta ett barns perspektiv. För att pedagogerna ska kunna inta detta perspektiv är det betydelsefullt att de kommunicerar med barnen och på det sättet får reda på vad barnen uttrycker. I deras studie blir det tydligt att pedagogerna ofta tar ett vuxenperspektiv då de inte har satt sig in i vilka aktiviteter barnen tycker att pedagogerna ska medverka i. Här kan vi se att barnen påverkas av vilket val av perspektiv pedagogen tar (Karlsson Lohmander, 2014).

5 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel kommer vi att redogöra för de teoretiska utgångspunkter som vi utgår från i vår studie och som beskriver hur vi ser på lärande. Inledningsvis presenteras sociokulturella perspektiv på lärande och därefter presenterar vi några begrepp inom detta perspektiv. De begrepp vi tar upp är *den proximala utvecklingszonen* och *mediering* som har betydelse i våra analyser.

5.1 Sociokulturella perspektiv på lärande

Lev Vygotskij (1896-1934) var en rysk psykolog och filosof som har en betydelsefull roll inom sociokulturella perspektiv. Han fokuserade på vad som skedde runt omkring människorna och i samspel med andra människor. Centralt i sociokulturella perspektiv är att lärande och kunskap ses som att det skapas i samspel med andra människor. Kunskap uppfattas inte som någonting en person besitter och kan överföras till en annan person. Johansson (2011) uttrycker detta som att det som står skrivet i böcker inte är kunskap i sig, utan anser att kunskap är någonting man tar till sig med hjälp av boken. Säljö (2012) beskriver det som att kunskap är någonting alla deltar i och lär i samspelet tillsammans med andra. De som kan mer, om ett ämne, hjälper de som inte har kunskapen, att få den. Detta kallas för den proximala utvecklingszonen. Vi kommer i nästa avsnitt att förtydliga detta något.

I ett sociokulturellt perspektiv tolkas världen utifrån de erfarenheter som personer har med sig från sin kultur (Johansson 2011). Johansson illustrerar kultur som ett stort begrepp som innefattar alla kunskaper och idéer som vi får i samverkan med omvärden. Det innebär att alla erfarenheter man får kopplas samman med de erfarenheter man redan bär med sig.

Säljö (2012) hänvisar till Vygotskij som framställer lärande och utveckling som någonting som sker hela tiden. Vygotskij menar att det inte bara barnen som lär och utvecklas utan pekar på att alla människor lär hela livet ut.

Då vi i vår studie har fokuserat på pedagogers delaktighet i barnens lek blir sociokulturella perspektiv på lärande aktuellt då det där är centralt att lära i samspelet med andra.

5.1.1 Den proximala utvecklingszonen

Den proximala utvecklingszonen (the zone of proximal development) är en modell som Vygotskij introducerade för hur samspelet mellan människor bidrar till kunskapsutveckling (Säljö, 2012). Vygotskij (1978) beskriver den proximala utvecklingszonen som mellanrummet mellan det som en person förväntas klara av på egen hand och det som kan klaras av tillsammans i samarbete med någon annan som är mer kunnig. Vygotskij pekar på att den proximala utvecklingszonen processar de funktioner som håller på att mogna och utvecklas i barnet. För att komma vidare behövs stöd av en person som är mer kunnig på området. Detta hjälper den lärande personen att utveckla ny fördjupad kunskap (Säljö, 2012).

Pedagogernas uppdrag enligt styrdokumentet menar att pedagogerna ska utgå från barnens intresse när de planerar verksamheten. Detta kan bli problematiskt menar Forsberg Ahlcrona (2014) som pekar på att det inte är hela sanningen att barnens intressen kommer från dem själva. Hon anser att barnen blir påverkade av den miljö de vistas i och den utbildning de får. Om vi förstår detta utifrån den proximala utvecklingen så tolkar vi det som att pedagogerna

måste utmana barnen i deras kunskaper och intressen för att på fördjupad kunskap i dessa och på så sätt finna andra intressen.

5.1.2 Mediering

Inom sociokulturellt perspektiv på lärande ser man på kunskapsprocessen som mediering (Vygotskij 2001). Mediering är ett centralt begrepp i sociokulturella perspektiv och det kan beskrivas som att människor använder sig av olika redskap och kan genom dem få kunskap och kunna tolka världen runt omkring dem (Säljö, 2012). Gunilla Lindqvist beskriver i förordet i Vygotskij (2001) att det som skiljer människors och djurs kunskapsskapande åt är att människor använder sig av hjälpmedel i form av verktyg.

Enligt Säljö (2000) medierar personer genom både genom intellektuella och fysiska redskap. Intellektuella redskap är till exempel språket, bokstäver, siffersystem, symboler och annan skrift. Fysiska redskap kallas för artefakter och är bland annat leksaker, utklädningskläder och lego.

Säljö (2012) menar att istället för att benämna artefakter och intellektuella redskap så kan samlingsordet kulturella redskap användas. Ett kulturellt redskap är till exempel en bok där det ingår både intellektuella redskap bestående av bokstäverna i boken och artefakter som är den fysiska boken.

5.1.2.1 Språket och dialogens betydelse

Säljö (2012) menar att språket är ett viktigt medierande redskap. Han beskriver språket som ett intellektuellt redskap, det kan också kallas för ett språkligt eller mentalt redskap. Säljö refererar till Vygotskij som menar att språket är det mest användbara redskapet för att nå kunskap. Han kallar även detta för psykologiskt redskap. Språket och kommunikationen gör det möjligt för människor att uttrycka sig. Säljö beskriver olika kommunikationsformer, så som tal och skriftspråk, punktskrift, teckenspråk och bildspråk och menar att alla dessa har samma medierande funktion. Han menar även att människor är påhittiga och skapar nya och alternativa sätt att interagera och kommunicera på. Johansson (2011) menar att språket är en kulturell företeelse som är föränderligt beroende vilken kultur personerna vistas i. Detta innebär bland annat att det finns olika språk i olika länder, men också att det finns olika språk beroende på vilken socioekonomisk klass man tillhör.

I vår studie blir ett sociokulturellt perspektiv på lärande centralt då vi trycker på språkets och samtalets betydelse i våra intervjuer. Vi menar att om vi vill få reda på hur pedagogerna och barnen resonerar kring lek så medierar vi vår kunskap genom att samtala med pedagogerna och barnen.

6 Metod och genomförande

I det här kapitlet ska vi redogöra för vilka metoder vi har använt och varför vi har använt dem. Vi kommer också att beskriva hur vi har gått tillväga när vi har gjort urvalet och hur vi har gått tillväga i processen.

6.1 Val av metod

Denna studie utgår ifrån kvalitativa metoder. Ahrne och Svensson (2011) använder kvalitativa metoder som ett begrepp för metoder som utgår från bland annat intervjuer och observationer. Dessa metoder ger oss förståelse för människors olika perspektiv och miljöer. Motsatsen till kvalitativa forskningsmetoder är kvantitativa forskningsmetoder som mer vill räkna ut ett resultat. Detta görs ofta via enkäter och frågeformulär. Det som gör att vi inte väljer kvantitativa metoder är att det då är svårt att få insikt för hur någon förstår en företeelse.

Eftersom vi, i den här studien, intresserar oss för att ta del av hur pedagoger och barn resonerar kring fri lek, pedagogers roll på fritidshemmet och pedagogers delaktighet i barns fria lek har vi valt att göra intervjuer. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) menar att intervjuer är ett i princip oslagbart tillvägagångssätt då intervjuaren, på ett enkelt sätt, kan få reda på olika personers reflektioner kring samhällets strukturer och företeelser. För att svara på vår fråga om hur pedagoger och barn resonerar hade vi inte kunnat använda någon annan metod än intervjuer. Om vi hade valt observationer hade våra frågor istället handlat om på vilket sätt pedagogerna *är* delaktiga i barnens lek. Men nu är vi intresserade av hur barnen och pedagogerna *resonerar* kring den fria leken och pedagogernas delaktighet.

6.1.1 Halvstrukturerade intervjuer

Vi har valt halvstrukturerade intervjuer i vår studie. Detta innebär att intervjuaren har en färdig intervjuguide att stödja sig på, men att de vill ha det mer som ett samtal. Istället för att ha alla frågor klara så lägger intervjuaren upp intervjuguiden utifrån olika teman. Intervjuguiden ger förslag på frågor som används om det passar in i sammanhanget (Kvale & Brinkman, 2009). Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011) nämner kvalitativa intervjuer som menas att den som intervjuar kan vara mer fri i sitt sätt att ställa frågor. Det finns då inget direkt frågeformulär att hålla sig till.

Enligt ett sociokulturellt perspektiv ses kommunikation och interaktion som det viktigaste verktyget vi har för att få kunskap om omvärlden (Säljö, 2012). I de intervjuer som vi kommer att göra vill vi därför fokusera på att det ska bli ett samtal istället för att de bara ska svara på frågeställningar som på förhand är bestämda.

Vi har valt att göra intervjuer med pedagoger och barn var för sig för att få reda på deras olika perspektiv. Med barnen har vi tänkt ha gruppintervjuer med tre barn i varje grupp. Detta för att det ska bli ett informativt samtal där de resonerar kring pedagogers delaktighet i barnens fria lek. Dahlin-Ivanoff (2011) menar att sitta i grupper och samtala är ett bra sätt att upptäcka gemensamma erfarenheter och olika perspektiv. Gruppintervjuer används i denna studie för att inte stärka den ojämna maktpositionen som vuxna har gentemot barn. Barnombudsmannen (2004) poängterar att om ett barn har samtal med två vuxna så kan det känna sig utfrågat och då stärks maktrelationen.

Våra pedagogintervjuer kommer också ha en halvstrukturerad form och likna ett samtal. Vi har valt att göra pedagogintervjuerna enskilt. Detta då vi under våra VFU-perioder har märkt att det är svårt för flera pedagoger att vara frånvarande från verksamheten samtidigt.

6.2 Urval

Det kändes naturligt och tvunget att begränsa vår studie till enbart fritidshemmet, då det är där vi kommer att jobba så småningom. Det är också intressant i den synvinkeln att det inte finns så mycket forskning om fritidshemsverksamheten.

Denna studie inriktar sig på pedagogernas och barnens perspektiv. Detta för att det är intressant att se vad båda parterna anser om sin verksamhet och den delaktighet pedagogerna ska ha i den fria leken. Dessa perspektiv tillsammans i samma verksamhet är intressant att studera då det inte finns i den forskning som vi har hittat.

I studien har vi valt att intervjua barn i åldrarna 6-8 år, då våra föreställningar är att de leker mer än äldre barn. Vi försökte därför hitta fritidshem som är riktade mot de åldrarna. Vår första tanke var att göra studien på vår VFU-skola, men insåg att vi har för många förutfattade meningar om vad de tycker. Detta gjorde att vi skickade ut intresseanmälningar via e-post till rektorer på olika skolor, men det var ingen som svarade. Genom kontakter vi har fick vi till slut tag på den skola som vi slutligen gjorde vår studie på. Vi gjorde således ett bekvämlighetsurval vilket innebär att vi har samlat in empiri där vi fick access till miljön.

Skolan vi gjorde vår studie på ligger i ett stark socioekonomiskt litet samhälle som ligger i Västsverige. Det går 430 elever på skolan, från förskoleklass till årskurs 5. På de två fritidshemmen vi har intervjuat finns det 24 inskrivna barn på varje avdelning. Av de fyra pedagoger som vi har intervjuat har två fritidspedagogsutbildning och de andra två har ingen högskoleutbildning.

6.3 Tillvägagångssätt

Vi började med att skriva ihop en tillståndsblankett där vi skrev vad som var informanternas rättigheter och vad vi skulle göra. Vi gjorde även en intervjuguide utefter teman och skrev in några förslagsfrågor som vi kunde använda oss av om det passade in i samtalet. De teman som vi satte upp handlade om fri lek och pedagogers delaktighet i barnens lek. Till barnintervjuerna hade vi även ett tema som handlade om deras önskningar om hur de skulle vilja att pedagogerna skulle vara delaktiga eller hjälpa barnen i deras lek.

På intervjudagen så började vi morgonen med att intervjua en pedagog följt av en annan pedagogintervju. Under eftermiddagen gjorde vi resterande intervjuer och började med förskoleklassbarnen. Detta därför att det var en tid som passade med deras schema. När årskurs 1 hade slutat skolan hade vi möjlighet att intervjua även dem. Vi intervjuade även två andra pedagoger i samband med intervjuerna med årskurs 1.

I samtliga intervjuer har vi använt oss av ljudinspelning med hjälp av en mobiltelefon. Detta för att vi skulle kunna lyssna på intervjuerna om och om igen för att kunna uppmärksamma saker som vi inte lade märke till första gången. Bjørndal (2005) menar att vårt minne inte kan komma ihåg allting och då är inspelning ett bra alternativ för att som stöd för minnet kunna återuppleva det som skedde. Vi valde att använda oss utav mobiltelefon eftersom att det är lättillgängligt och vardagligt föremål som inte distraherar barnen.

6.4 Empiriskt material

Vårt material består av 12 intervjuer inkluderat både pedagoger och barn. Intervjumaterialet består av fyra pedagogintervjuer och åtta barnintervjuer. Vi gjorde 8 intervjuer med barn eftersom att vi upplevde det svårt att samtala med barn som vi inte kände. Tidigare i våra fältstudier hade vi bara intervjuat barn som vi hade en koppling till. Vi valde därför att ha fler intervjuer än vad vi tänkt oss från början eftersom vi ville vara säkra på att få in den empiri vi behövde för att göra våra analyser. På skolan är fritidshemmen uppdelade så att varje avdelning består av en skolklass. Vi har då intervjuat pedagoger och barn på två av dessa fritidshem, en förskoleklass och en årskurs 1.

Barnen intervjuades i grupper med barn från samma avdelning, de flesta grupper bestod av tre barn förutom en grupp där de var två. Detta eftersom att det inte fanns fler barn som hade fått underskrivna tillstånd att vara med i studien. Pedagogintervjuerna gjordes en och en.

Intervjuerna blev varierande i längd och de tog mellan 3.50 min-21.30 min.

Tabell 1. Här är en tabell som visar alla våra intervjuer, vilka personer och hur lång tid samtalen höll på.

Session	Intervjuobjekt	Intervjupersoner	Tid
1	Pedagog i årskurs 1	Pia	21.30
2	Pedagog i förskoleklassen	Sandra	08.53
3	Barn i förskoleklassen	Nelly, Tova och Liv	08.03
4	Barn i förskoleklassen	Vidar, Gunnar och Elin	05.44
5	Barn i förskoleklassen	Frida, Hans och Ronja	18.32
6	Barn i förskoleklassen	Christoffer och Tuva	07.55
7	Pedagog i årskurs 1	Frans	04.01
8	Barn i årskurs 1	Robert, Sixten och Teodor	10.21
9	Barn i årskurs 1	Ellen, Iris och Olle	05.52
10	Barn i årskurs 1	Ola, Rolf och Vanja	08.07
11	Barn i årskurs 1	Sam, Ulla och Amanda	09.55
12	Pedagog i förskoleklassen	Pernilla	03.50

Tabell 2. Den här tabellen visar sammanfattning av alla intervjuer.

Intervjuobjekt	Antal personer	Total tid
Pedagoger	4 stycken	38.14
Barn	23 stycken	1.14.29
Alla	27 stycken	1.52.43

6.5 Analys av data

I den här delen är analysen i fokus. Här redogörs vilket sätt vi har valt att analysera vår empiri på.

Empirin har analyserats på samma sätt som Rennstam och Wästerfors (2011) beskriver genom att läsa materialet flera gånger utan förutfattade meningar för att få kännedom om materialet. Sen måste materialet ordnas upp och struktureras för att det ska kunna analyseras. Vi väljer då att analysera det empiriska materialet genom att se det genom mönster och avvikelser. För att

se mönster kommer vi ta ut den empiri som överensstämmer med varandra för att se det som är vanligt. På det sättet kan vi se det som bryter mönstret och sticker ut. Detta är den empiri som vi kommer att använda oss av för att se de skillnader som finns hos barnens och pedagogernas sätt att se på pedagogernas roll i den fria leken.

6.5.1 Bearbetning av intervjumaterial

För att kunna analysera materialet transkriberades intervjuerna ner till ett skriftligt material. Transkriberingen skedde genom ett gratisprogram som heter *Express Scribe*. Vilket gjorde det lättare att transkribera då det var lätt att spola tillbaka och lyssna om igen samt bestämma vilket tempo som gick att använda för att kunna höra vad alla sa. Lyssnandet av de olika intervjuerna blev en början till att analysera kring ämnet och annat som kom upp i materialet.

Transkriberingen gav 58 stycken sidor med samtalsdata från intervjuerna. Detta strukturerades upp genom att ställa upp alla intervjuer i tabeller som gjordes i *Word*. Detta för att kunna se alla intervjuer bredvid varandra. För att göra dessa tabeller ännu mer strukturerade användes olika teman för att dela in texten i olika kolumner. Vi gjorde en tabell för barnen och en för pedagogerna.

Materialet lästes igenom flera gånger och söktes sedan igenom efter mönster och avvikelser som ströks under med antingen blått (mönster) eller rosa (avvikelser).

Dessa tillvägagångssätt att analysera materialet på har varit betydelsefullt för att kunna se vad alla hade svarat samt att lätt kunna se vad som skiljde dem åt. Utefter de mönster och avvikelser vi hade upptäckt skapades tre huvudteman att gå efter och underrubriker till dessa.

6.5.2 Tematisk analys

Den här studien har analyserats utifrån en tematisk analys. Willig (2014) beskriver att tematiska analyser syftar till att få fram teman i det material som blir relevant för de frågor som ställs i studien och på det sättet kan man hitta mönster i sitt material. Denna analysansats metod beskrivs ofta som en vanlig och allmän ansats eftersom den används i många olika typer av studier.

6.6 Studiens tillförlitlighet

Det finns tre stycken termer som blir viktiga för att kunna se studiens tillförlitlighet dessa är: *reliabilitet*, *validitet* och *generaliserbarhet*.

Reliabilitet enligt Kvale och Brinkman (2009) handlar om hur tillförlitlig forskningsresultatets innehåll är. Då vår studie inte är en kvantitativ studie blir det svårt att diskutera reliabilitet eftersom vi inte använder oss utav mätinstrument så som enkäter. Vi kan ändå hävda att vår studie är tillförlitlig då vi har spelat in våra intervjuer med ljudinspelningsprogram på en mobil. Vi har då lyssnat på samtalen flera gånger, transkriberat vår empiri och på så sätt kan vi återge den på ett tillförlitligt sätt.

Termen validitet innebär enligt Kvale och Brinkman (2009) vilken giltighet studien har och om metoden tar tillhanda på det som studien är menad att undersöka. En vanlig betydelse av validitet handlar också om man mäter det man vill mäta utifrån frågeställningarna. Vi har i den här studien inte haft någon avsikt att mäta något då detta inte är en kvantitativ studie. Vår studie är kvalitativ och inriktar sig på den fria leken och hur barn och pedagoger resonerar

kring den och pedagogernas delaktighet i den på fritidshemmet. Alla som är intervjuade antingen jobbar på, eller går på fritidshemmen.

Denna studie är inte ute efter att generalisera hur det kan se ut på alla fritidshem. Det går inte att göra det då den bara beskriver hur det är på två fritidshem på en och samma skola, med just de här 27 intervjupersonerna. Det behöver inte vara en självklarhet att det är så på andra skolor. Därför kan denna studie inte ses med så mycket av reliabilitet. Med denna studie vill vi ge illustrerande exempel på hur barn och vuxna resonerar om den fria leken och pedagogernas delaktighet i den. Det kan finnas likheter med andra skolor med ungefär samma förutsättningar som den vi har studerat, men det är inga garantier för det.

6.7 Etiska överväganden

I vår studie ska vi använda oss av intervjuer, då är det viktigt att tänka på forskningsetiska krav och regler som Vetenskapsrådet (2002) har skrivit fram. De menar att forskaren måste ta hänsyn till *informationskravet* som innebär att forskaren måste informera deltagarna om deras uppgift i projektet, så som att de ska intervjuas och alla inslag som kan påverka deras vilja att delta. Forskaren ska också informera om att deltagandet är frivilligt och att deltagarna när som helst kan avbryta sin medverkan. Vidare redogör Vetenskapsrådet för *samtyckeskravet* som innebär att forskaren måste ha namnunderskrift på deltagarnas samtycke. Eftersom att några av våra deltagare kommer att vara under 15 år så kommer vi behöva underskrift från deras vårdnadshavare. *Konfidentialitetskravet* handlar om att all personal i projektet har en tystnadsplikt och bör underteckna ett kontrakt på det. Uppgifterna om deltagarna i projektet ska förvaras oåtkomligt för utomstående samt att personerna och verksamheten inte ska kunna identifieras i uppsatsen. Vi har därför slumpmässigt valt fingerade namn till intervjupersonerna utifrån de biologiska kön som personerna har. Vi valde att ge personerna namn istället för siffror eller bokstäver för att det skulle kännas mer personligt. Det sista kravet, *nyttjandekravet* innebär att personuppgifter och annan data inte får användas i andra syften.

I vår studie innebär det att vi kommer skicka ut samtyckeskrav till vårdnadshavarna till de barn som berörs och de pedagoger som vi ska intervjuas. Här kommer vi att berätta om studien och deras rättigheter och vilja ha underskrift på deras samtycke. Det är även viktigt att få samtycke från barnen. Efter intervjuerna är det viktigt att tacka för deras deltagande.

7 Resultat och analys

Denna studie intresserar sig för hur pedagoger och barn resonerar kring fri lek, pedagogers roll på fritidshemmet och pedagogers delaktighet i barnens fria lek. Genom intervjuer har vi samtalat med pedagoger och barn om hur de resonerar kring detta. I detta kapitel redovisar vi resultatet.

I våra intervjuer har det berättats om företeelser som ligger utanför vårt forskningsintresse som vi då har valt att bortse från när vi redovisar vårt resultat. De pratar bland annat om en lek som de gjorde på ett lov då alla barnen var med och åkte på en låtsasresa.

Vi kommer att beskriva det insamlade empiriska materialet vi har fått från intervjuerna. Empirin kommer att presenteras utifrån tre teman, *Idéer om lek*, *Pedagogens roll* och *Pedagogers delaktighet i barnens lek*. Under dessa teman har vi lagt in underrubriker namngivna utifrån kommentarer som vi fått från samtalen. Dessa underrubriker innehåller utdrag från pedagog- och barnintervjuerna. Varje tema inleds med en redovisning av vad som framkom i pedagogintervjuerna därefter redovisas barnintervjuerna. Ovanför varje utdrag försöker vi ange var i samtalet vi är och under det kommer vi att skriva en kort analys. Varje tema avslutas med en sammanfattning.

7.1 Idéer om lek

Under detta tema tar vi upp pedagogernas och barnens syn på lek. Först kommer vi att illustrera vad pedagoger uttrycker om fri lek. Därefter fortsätter vi med vad barnen berättar att de leker på deras fritidshemstid.

7.1.1 "Det är väl exakt det som det låter"

I exemplen som följer kan vi urskilja att begreppet fri lek är ett komplicerat begrepp som inte är helt enkelt att beskriva. Detta förstår vi även i Öhman (2003) då hon beskriver att det är ett tvetydigt begrepp som lätt missuppfattas. Pernilla och Frans tyckte att det var mycket svårt att svara på vad fri lek är och kom fram till att det är vad det låter. Sandra och Pia trycker på hur viktigt det är med lek och hur mycket barnen lär sig i leken. Här har vi valt ut fyra exempel som symboliserar pedagogernas svar på detta.

Utdrag 1 session 7

Vi börjar intervjun med att fråga om vi får spela in intervjun på mobilen och får beskedet att det går bra. Karin startat inspelningen och lägger den på bordet framför oss.

1. Karin Så där.. Ehm, vi tänkte börja fråga vad du anser att begreppet fri lek är för nånting?
2. Frans Begreppet fri lek..
3. Karin Aah.
4. Frans Aah herregud. [Alla skrattar till]
5. Frans Eh, [suckar] fri lek ah det är nästan exakt som det låter tycker jag, man gör lite det man känner för, sen ska ju även fri lek, tycker jag ska ju även det va inom vissa pedagogiska ramar.
6. Karin Mm.
7. Frans Eh, och det är väl exakt det som det låter. De e lite mera så tycker jag. Det är de barna känner för.. Men då under vissa speciella ramar.

Som exemplet visar så är det ett svårt begrepp för Frans som inte riktigt vet hur han ska förklara det med ord. Han säger ”Aah herregud”, skrattar och suckar, vi tolkar det som att han blir lite nervös, frustrerad och inte vet vad han ska svara. Han kommer sedan fram till att fri lek är exakt vad det låter som. Fri lek handlar om att barnen ska få göra det de känner för, men under vissa pedagogiska ramar. Han beskriver inte vilka dessa ramar är vilket hade varit intressant att veta. Vi ser i utdraget ovan att Frans beskriver begreppet i mer vardagliga termer, än att ge en tydlig definition på fri lek. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan vi förstå att han, med sin kultur och de erfarenheter han bär med sig, inte har ett yrkesspråk till hjälp att beskriva begreppet (Johansson 2011). Detta exempel illustrerar även vad Pernilla svarade på frågan i hennes intervju. Hon säger att barnen ska få leka det de tycker är roligt och att vuxna inte bestämmer vad de ska göra.

Utdrag 2 session 2

Vi har precis haft intervju med Pia när Sandra kommer in i rummet. Efter lite inledande småprat ställer Karin den första frågan.

1. Karin	Eeh ja vi prata lite om fri lek.. va de begreppet, va e de för dig?
2. Sandra	Ååh guu.. [skrattar] aa de begreppet för mig, asså de e ju... [suckar] De e ju väldigt mycket. De e barn egen krea, kreativitet, bygga relationer. Träna sig i konflikter, asså de e hela den här biten. Samtidigt så e ju inte alla barn lika bra på att, att leka.
3. Matilda	Nää
4. Sandra	Då måste man ju hjälpa dom, å hjälpa dom in i olika lekar också för de inte självklart att de fungerar så.
5. Karin	Nää
6. Sandra	Å de kan man ju göra på olika sätt då. Så de e jätte stort, men lek e ju JÄTTEVIKTIGT [betonar ordet] tycker jag.

Som exemplet ovan visar så ser vi även här att det är svårt att definiera vad den fria leken är då Sandra skrattar och suckar lite. Hon fortsätter sen med att ta upp att den fria leken är ”JÄTTEVIKTIG” samt att det är ”viktigt mycket” som ingår i lek. Detta ligger i linje med *Barnkonventionen* (UNICEF Sverige, 2009) som erkänner barns rätt till lek och fritid. I exemplet ser vi att den fria leken kan definieras som en viktig bit i barnens sociala kompetens och räknar upp vad barnen lär sig i leken. Det är dock inte alla barn som är lika bra på att leka och då är det viktigt för dig som lärare att hjälpa de barnen så att alla barn går framåt i den sociala utvecklingen. Detta stämmer överens med det som är fritidshemmens uppdrag enligt Skolverket (2014) då de trycker på hur viktig lek är för lärandet. Det står även att barnen får chans att ”utveckla sin samarbets- och kommunikationsförmåga” i leken (s. 34). Mot bakgrund av Knutsdotter Olofssons (2009) teori om pedagogers medverkan i barns lek för att lära dem lekkoder skulle vi kunna se utdraget ovan som ett illustrerande exempel på hur detta uttrycks av Sandra. Även detta uttrycks i Skolverket (2014) då barn får möjlighet i leken att öva sig i turtagning.

Utdrag 3 session 2

Vi pratade om en lekdag som fritidshemmen hade anordnat på lovet då alla var med. Sandra berättar att de skulle kunna ta ner den i mindre skala och bara ha den under en eftermiddag

om de hade haft fler pedagoger. Karin ställer då en fråga som syftade mot den typ av lek som vi pratade om. Sandra tolkade detta som ett nytt samtalsämne och pratade om lek i allmänhet.

1. Karin Tror du att man kan avsluta leken en dag och fortsätta på den dan efteråt så?
2. Sandra Asså många gånger så här ä ju lite svårare men då har vi kanske haft något rum där baren får ha kvar sakerna å fortsätta å för vissa barn har de ju fungerat för men.. de kan ju lika gärna va så att nästa dag så händer någonting annat å så har dom glömt av de. Men jag tycker de e bra om man kan ha nånstans där man kan få fortsätta. Eller fortsätta byggandet å då brukar vi skriva små lappar. Bygg byggen å sånt får ju finnas kvar här. Å lika så om dom påbörjar en lek innan, för nu är de en f-etta som jag e me, en förskoleklass som jag e med, innan lunchrasten då, så får de skriva vilka som e mä så kan de ju fortsätta under eftermiddan då.
3. Matilda Aa va bra
4. Sandra Aaa för de tar ju tid också att komma in i en lek. Vilka ska ha de olika rollerna å sånna saker. Låter jag väldigt flummig eller? [alla skrattar]

I exemplet ovan ser vi att Sandra visar på att det är viktigt att barnen får tid att starta upp en lek då detta är en lång process när barnen bland annat ska välja roller. Som exemplet visar så har de chans att fortsätta leka en lek på eftermiddagen som de påbörjat innan lunch och de har en speciell metod för att barnen ska komma ihåg vad de lekte och vilka de lekte med. Dock så kan de inte spara leken till nästa dag då pedagogerna har en föreställning om att barnen då glömmor bort sin lek. Byggen går bra att spara till nästa dag vilket vi tolkar det som att det är lättare att spara någonting fysiskt. Om vi ser på detta genom Knutsdotter Olofssons (2009) teorier om sparande av lek skulle vi kunna tolka ovanstående som om de tycker att leken är viktig då de får tid och möjlighet att spara den till eftermiddagen.

Utdrag 4 session 1

Vi har precis pratat med Pia om vilka lekar som barnen inte vill att pedagogerna ska vara med och leka i och ska precis börja avrunda intervjun. Då säger Pia plötsligt:

1. Pia Nä men den fria leken ä ju också eehh jag tror att många gånger så föräldrar förstår inte riktigt hur viktig den fria leken kan va. Utan dom vill gärna höra när man har presterat nånting när man kan visa upp nånting. Då... då är man nöjd va. Men de här ”jasså har ni bara lekt idag?” den är inte jätteovanlig.
2. Matilda Nää
3. Pia Utan eeh aja. De de är inte så stor grej va? Men de e de som de faktiskt ä. de e jättemycket som kommer fram där.

I det här utdraget förstår vi att Pia tycker att leken är viktig och att det blir frustrerande att föräldrarna inte förstår vikten av den. Vi tolkar detta exempel som att det är svårt att motivera till föräldrarna varför den fria leken är viktig. Det är en process som är svår att se för föräldrarna eftersom att det inte är något konkret. Jensen (2013) definierar bland annat lek som en process och kan på det sättet inte få ett resultat.

7.1.2 ”Man kan leka mamma pappa barn där”

Här kommer vi visa två exempel som visar på vad barnen uttrycker att de leker på fritids. I intervjuerna har vi uppmärksammat att det finns lekar som är mer vanliga än andra, dessa är till exempel att måla, spela kula, hjula, bygga med lego och kaplastavar. Det finns även de

lekar som skiljer sig från mängden. Dessa lekar kommer ni nu få stifta mer bekantskap med. Det är också vanligt med rollekar som mamma pappa barn.

Utdrag 5 session 3

Vi började intervjun med att fråga vad deras favoritlek är och fick svar att alla tre tjejernas favoritlek är att måla. De hade inget svar på vad de brukar måla utan berättade bara att de brukar måla olika saker. Sen frågade vi vad de brukar leka mer.

1. Karin Ehmm, vad brukar ni mer leka för nånting då?
2. Alla barnen Hmm.. [funderar]
3. Liv Hemvrån.
4. Tova Hemvrån!
5. Karin Hemvrån?
6. Matilda Vad är det för nånting?
7. Karin Vad är det?
8. Nelly Hemvrån.
9. Tova Det är ett rum där inne [pekar]
10. Liv Man kan leka mamma pappa barn där och massa dockgrejer och där inne där. [pratar i mun på varandra]
11. Liv Och dockor som man låssas att man är mamma och så har man bäbisar och så finns det en spis. [pratar otydligt]
12. Nelly Aaah.
13. Karin Vad sa du att det fanns?
14. Liv En spis.
15. Karin En spis. Vad brukar ni göra med den då?
16. Tova aahm, man brukar ta fram massa matlagningsgrejer och sånt.
17. Nelly Aaah, man brukar laga mat och så.

Detta är bara ett av alla exempel från det empiriska materialet som tyder på att de brukar leka rollekar i form av mamma pappa barn. Barn från både förskoleklassen och årskurs ett uttrycker att de brukar leka det. Förskoleklassen leker mamma pappa barn på ett ställe som de kallar för hemvrån som är ett litet utrymme i det stora fritidshemsrummet. Det var bara två killar under en av intervjuerna som berättade att de brukar leka mamma pappa barn ibland, men de lekte inte tillsammans med tjejerna. Även några tjejer berättade att killarna brukade leka där ibland, men att tjejerna och killarna inte lekte tillsammans då de uttrycker att killarna leker tråkiga lekar och att det blir ”springit då”. Tjejerna leker mest att de är mamma, bäbis och systrar. Det framkom inte i våra intervjuer att någon av tjejerna brukar agera pappa i leken. Killarna berättade att de brukar leka att de är mamma, pappa och bröder. I exemplet ser vi att barnen är intresserade av att leka det som de upplever att omgivningen gör, som att laga mat, att vara mamma och att få en bäbis. Barnen tar in det som de har varit med om eller har sett på TV. Jensen (2013) menar att barnen gör detta för att reproducera sina erfarenheter om omvärlden. De lägger även in sina egna tolkningar på den och övar sin kreativitet. Detta beskrivs även i Skolverket (2014) då de menar att barnen bearbetar sina intryck i leken.

Vi har även sett i exemplet att de uttrycker att de använder mycket redskap till sin lek. Här ser vi att barnen använder sig av dockgrejer och spis när de leker mamma pappa barn och att de ofta leker tillsammans. Enligt ett sociokulturellt perspektiv kan vi se det som att de medierar sin lek genom att använda sig utav olika kulturella redskap för att skapa en gemensam förståelse om vad de leker. Welén (2004) uttrycker att pedagogen kan bredda barn lek genom att ge barnen material och utveckla deras lekar genom att till exempel inreda lekhörnor som inbjuder till lek.

Utdrag 6 session 10

Tre barn kommer in. Vi förstår först inte om det är de barn vi ska intervjua eftersom ett av barnen sätter sig på ett annat bord. Vi tar kontakt och det är dem vi ska intervjua. Karin frågar om vi får spela in och vi börjar intervjun.

1. Karin Å de vi undrar nu då, va e eran favoritlek för nånting?
2. Ola Olika
3. Rolf Aa olika också för mig
4. Vanja Jag vet inte
5. Karin Nää vad kan det va till exempel då? För olika.
6. Ola Till exempel Star Wars å nåt.
7. Karin Star Wars vad leker ni då rå?
8. Ola Eeeeh liksom att..
9. Rolf Onda å goda
10. Ola Eeh onda å goda, lasersvärd, laserpistoler å de

I exemplet blir det tydligt att det inte är en lätt fråga vad deras favoritlek är för någonting. Mamma pappa barn brukar många leka vilket är en typ av rollek som många av barnen leker, andra rollekar förekom inte lika ofta. I utdraget ovan får vi ett exempel på en rollek som är lite ovanligare där några barn leker *Star Wars*. Då leker de onda och goda med lasersvärd och laserpistoler. Vi fick också höra av ett barn att de leker *Minecraft*, men det handlade kanske mer om att bygga än att leka en rollek.

7.1.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis i det här temat så kan vi se att pedagogerna har lite olika syn på fri lek. Om vi ska se på det utifrån Øksnes m.fl. (2014) teori om att det finns två olika syner på hur pedagoger förstår lek så tolkar vi det som att Pernilla (finns med i uppsatsen men inte som utdrag) och Frans (utdrag 1) menar att barnen ska leka för lekandets skull. De ser egenvärdet i leken och att det är viktigt att barnen får göra vad de vill. Pia (finns med i uppsatsen men inte som utdrag) och Sandra (utdrag 2) menar att leken är otroligt viktig och trycker på hur mycket de lär sig i leken. Leken tar också mycket tid att starta upp och det är viktigt att ge tid till den och låta barnen få fortsätta med den även efter avbrott. Vi kan också se att begreppet fri lek är ett komplicerat begrepp som är svårt att beskriva, det är också svårt att motivera för föräldrar så att de förstår vitsen med lek.

När vi pratade med barnen om lek så berättade de vad de brukar leka. Det var bland annat måla, kula och bygga med lego och kaplastavar. Dessa är lekar som Öhman (2003) beskriver som aktiviteter som är lätta att göra avbrott i utan att det stör leken. Öhman menar att de leker sådana lekar då de inte får tid för rollekar som tar längre tid att starta upp då barnen går runt som på ett cocktailparty. Detta kan vi då tolka som att de kanske känner att de inte får så mycket tid för deras lekar, men å andra sidan så har vi även fått exempel på att de leker rollekar som mamma pappa barn, *Star Wars* och *Minecraft*. När de leker mamma pappa barn så reproducerar de sina erfarenheter från sin omvärld (Jensen, 2013) och de använder sig ofta av kulturella verktyg för att mediera leken enligt ett sociokulturellt perspektiv (Säljö 2012). Welén (2004) beskriver hur pedagoger kan utveckla barnens lek genom att inreda lekhörnor som vi ser att de har gjort på detta fritidshem i hemvrån.

I en av intervjuerna har de svårt att berätta vilken som är deras favoritlek. I en annan intervju fick vi till svar ”Jag har nog två stycken men jag får bara säga en tror jag”. Vi fick också frågan tillbaka om vi menade inne eller ute vid ett tillfälle. Detta tolkar vi som att de vill göra

rätt. De är inte vana vid intervjusituationen och är osäkra på vad som gäller. Några barn räckte även upp händerna när de ville svara i en av intervjuerna. Vi upplevde också att pedagogerna räknade upp många lekar som vi inte fick höra från barnen att de lekte. Antingen för att barnen inte upplever sina lekar på samma sätt som pedagogerna eller för att barnen inte är bekväma med situationen och inte kom på vad de brukar leka. Vi som intervjuare kanske inte heller gav de den tid de behövde för att komma på och berätta om deras lekar.

7.2 Pedagogers roll

I det här temat kommer vi inrikta oss på pedagogernas roll på fritidshemmet. Resultatet kommer framhålla först hur pedagogerna ser på deras roll och sedan kommer vi att beskriva vad barnen uttrycker att pedagogerna gör på fritidshemmet.

7.2.1 Övervaka utan att barnen märker det

Utdragen nedan har i uppgift att framhäva pedagogernas syn på sin roll på fritidshemmet. Vi kommer här ta upp tre exempel på detta.

Utdrag 7 session 12

Pernilla berättar om vad hon uppfattar att barnen behöver hjälp med.

1. Pernilla De har väldigt svårt att lyssna på varann har dom också. Så då får man säga till dom att nu, nu, nu är de han eller hon som pratar så då får du lyssna på va hon har att säga liksom eller om nån vill förklara eller om de e nån som kommer på en lek så e de här. När ett barn försöker förklara hur de går till å de e inte alltid att de alla lyssnar å pratar med varandra å då får man ju säga till liksom ”nu vill han eller hon förklara hur de här går till” å då får man ju se till att dom andra såå.. [pratar fort]
2. Matilda Ja precis
3. Pernilla Så att, han eller hon kan få förklara idén.

I detta exempel kommer det fram att pedagogen uppmärksammar att barnen behöver hjälp med att vara tysta och visa respekt för andra barn som pratar. Mycket handlar om att pedagogen ska ge stöd för barnen när de inte riktigt klarar av det på egen hand. Pernilla beskriver här sig själv som en medlare då hon hjälper barnen att lyssna och kommunicera med varandra.

Utdrag 8 session 1

Här är också ett exempel på att pedagogernas roll är att vara där för barnen när de inte klarar det själva.

1. Pia Men de här krigslekar a man vill ju inte att dom springer iväg eeh. Pinnar å så där brukar man ju liksom styra upp då att, de slutar ju alltid med att nån får dom i huvet. Men eeh å åh dom dom barnen som leker såna här lekar man man har inte gärna dom i buskarna själv utan man ä ju gärna med å övervakar lite. Utan att dom känner att man gö de.

I exemplet ovan uttrycker Pia att pedagogerna ska ha uppsikt över barnen och övervaka de utan att barnen märker att pedagogerna gör det. Vi tolkar det som att hon menar att man ska låta barnen få leka fritt vad de vill leka och ostört men att man ska hålla ett öga på dem så att man snabbt kan vara där och stoppa bråk. Om man ser detta utifrån den proximala

utvecklingszonen (Vygotskij, 1978) så kan vi tolka att barnen redan kan leka men de har inte riktigt lärt sig att handskas med konflikter i den. Då behöver de hjälp av pedagogerna som mer kunniga på ämnet. Pia blir då en aktör som hjälper barnen komma vidare i deras lärande. Vi tolkar det som att hon menar att pedagogerna ska låta barnen få leka fritt, vad de vill leka och ostört, men att pedagogerna ska hålla ett öga på barnen så att de snabbt kan vara där och stoppa bråk. Detta uttrycker även Sandra i sin intervju då hon säger att pedagogerna måste ha ett öra med och lyssna så att det inte händer något i barngruppen.

Utdrag 9 session 1

Detta utdrag är en del i en längre sekvens där Pia berättar om fri lek på fritidshemmet.

1. Pia Dom är ju oerhört lekiga asså, jag skulle ju nästan, man står ju alltid å har nåt skapande såhär som man erbjuder då men de är nästan aldrig någon som nappar på det för dom bara leker.

Den här fritidsgruppen har beskrivits som ”lekig” av både Pia och Frans som jobbar med dem. Men för att de ska utmanas så har de lite styrda aktiviteter. Dels så erbjuder de pyssel på måndagar, men då barnen leker väldigt mycket så brukar barnen sällan vilja vara med och pyssla. Öhman (2003) menar att barnen inte kommer att vara med på de styrda aktiviteterna som pedagogerna erbjuder om de inte vill vara med på det. Då kommer barnen vägra att vara med och leka och på så sätt så blir all lek fri eftersom att de bara leker när de vill leka. Pia berättar också att på ettans fritidshem har de fritidsgymna på tisdagar då alla måste följa med till gymnasalen. Där har de först någon styrd aktivitet som till exempel jage och sen är det fritt och då brukar några välja bollspel och några väljer roll lekar som till exempel sjukhus. Vi kan förstå detta utifrån Thornbergs (2013) teorier om ledarstilar som att de först antar en auktoritär ledarstil genom att de gör en styrd aktivitet som alla ska vara med på. Efter det går pedagogerna över till en låt-gå ledarstil då barnen får göra vad de vill.

7.2.2 Dom bara går runt..

Här kommer vi att beskriva vad barnen uttrycker att pedagogerna gör på fritidshemmet. Ett standardsvar som vi fick av nästan alla barn handlade om att pedagogerna brukar gå runt och några uttryckte att de brukar prata med varandra. Andra svar som vi fick handlade om att de strök barn från listan när de gick hem och pratade med föräldrarna som kom och hämtade sina barn.

Utdrag 10 session 8

Vi har pratat om vad de brukar leka för någonting och sen ställer vi frågan om vad fröknarna gör under tiden.

1. Karin Vad brukar fröknarna göra när ni leker då?
2. Robert Eeh, bara gå runt.
3. Karin Bara gå runt.
4. Matilda Mm.
5. Sixten Japp.
6. Robert Å kollar hur vi har det, så att ingen mobbas eller nått.
7. Karin Mm.
8. Teodor Så att ingen blir skadad.

Här beskriver de att pedagogerna går runt och kollar hur barnen har det så att de inte är elaka mot varandra eller gör sig illa. Vi tolkar detta som att barnen upplever att pedagogerna finns

där för att skydda dem för allt ont som kan hända dem. Lester och Russell (2008) menar att barnen vill ha hjälp i vissa situationer och har svårt att se pedagogerna som lekkamrater.

Utdrag 11 session 10

Här kommer ett annat exempel på vad barnen anser att pedagogerna gör på fritidshemmet medan barnen leker.

1. Karin	Va brukar fröknarna göra då när ni leker?
2. Ola	Eeeeh dom bara sitter här å målar eller nåt.
3. Matilda	Mmhmm
4. Rolf	Målar? Pia hon pysslar väl
5. Ola	Aaaa..
6. Rolf	De brukar hon göra i alla fall
7. Ola	Asså jag fattar, asså jag fattar inte hur de e å vara fröken.
8. Karin	Fattar du inte hur de e att vara fröken?
9. Ola	Nää de fattar jag inte
10. Karin	Vad tänker du då?
11. Ola	Det som jag tänker lite liksom.. vad gör dom liksom? Pia hon kan ju pyssla.. hon pysslar ju ibland å Frans kollar mobilen å.
12. Rolf	Nej han använder Ipad mest
13. Matilda	Mmhmm
14. Rolf	Å spelar Worms tre

I exemplet tar de upp att Pia brukar pyssla, men inte att hon har med några barn. I våra intervjuer är det endast ett barn som berättar att hon brukar pyssla. Vi kan tänka oss att barnen inte uppfattar fröknarna som närvarande i deras aktiviteter?

Vi tolkar det som att Ola i exemplet har svårt att förstå vad pedagogerna gör och vad deras uppgift är. Senare i intervjun kommer det upp att hans pappa är snickare och hans mamma är tränare. Vi upplever det som att han ser de yrkena mer som yrken och frågar sig själv vad pedagogerna gör på fritidshemmet. Vi tolkar det som att han undrar om det är ett yrke att pyssla och spela på mobil/*Ipad*.

7.2.3 Sammanfattning

Sammanfattningsvis så kunde vi se ett mönster där vi såg att pedagogerna uttrycker att deras uppgift handlar om att observera barnen och övervaka dem, men utan att barnen märker det. Pedagogerna menar då att de kan gå in och styra lite om de ser eller hör att de behövs. Pernilla (utdrag 8) uttryckte även att hon får barnen att lyssna på varandra och vi tolkade det som att hon var en typ av medlare. Slutligen fick vi reda på att de brukar erbjuda både styrda aktiviteter som alla barnen ska vara med på och styrda aktiviteter som är frivilliga. I Skolverket (2014) beskrivs hur det är viktigt att ha både styrda och fria aktiviteter.

Utifrån Thornberg (2013) kan vi förstå att pedagogerna intar en blandning av en låt-gå ledarstil och en auktoritär ledarstil då pedagogerna i vissa situationer låter barnen göra precis som de vill och i andra situationer bestämmer pedagogerna vad som gäller. Vi kan se utifrån både barnens och pedagogernas beskrivningar att pedagogerna inte intar en demokratisk ledarstil då pedagogerna inte är med i barnens aktiviteter.

Vad barnen uttryckte att pedagogerna gör under fritidshemstiden handlar mest om att pedagogerna går runt. De pratar också med varandra och i telefon. De stryker även barn som går hem samt att prata med föräldrar som kommer. När de går runt och kollar så ser de ofta till att inget av barnen kommer till skada och att ingen är elak. Lester och Russell (2008) beskriver att barnen inte ser pedagoger som lekkamrater utan vill istället att de ska hjälpa till i vissa situationer. I ett av utdragen visar vi på hur ett av barnen har svårt att förstå och se vad pedagogerna gör.

7.3 Pedagogers delaktighet i barnens lek

Vi kommer i detta tema att presentera vad barn och pedagoger tycker om pedagogers delaktighet i barnens fria lek på fritidshemmet. Vi börjar med att visa tre exempel på detta från våra pedagogintervjuer och sedan fortsätta med att redogöra för hur pedagogerna uppfattar att barnen vill att de ska vara med och leka. Efter halva temat kommer vi att ta upp vad barnen uttrycker kring detta. Den sista underrubriken handlar om vad barnen anser att de behöver hjälp med i leken.

7.3.1 "Men det e ju inte bara att man släpper dom fritt"

Exemplen nedan har i uppgift att visa hur pedagogerna anser att de ska vara delaktig i barnens fria lek och på vilket sätt. I intervjun med Pia berättar att hon som pedagog inte ska vara med så mycket i leken "utan eeh är du bara med å styr lite i kulisserna så får dom till det jättebra". Pernilla uttrycker att hon kan hjälpa dem att komma på vad dem kan göra. Alla pedagoger är eniga om att de inte behöver vara med i leken utan att de hjälper till och stöttar barnen och är med i leken när barnen efterfrågar det.

Utdrag 12 session 7

Vi har innan pratat med Frans om vad fri lek är för honom och fortsätter med att prata om vad han anser att pedagogerna har för roll i den.

1. Karin Mm, tycker du att pedagogerna ska va med i leken när det är fri lek?
2. Frans Nä, de är inget måste.
3. Karin Nä.
4. Frans Tycker jag absolut inte. Eh, för de är bra att dom är självgående vid vissa tillfällen då dom är själva. Sen är man såklart med å stöttar upp om man ser att nån har lite svårt att komma igång med nånting så kanske man går fram och hjälper till på det sättet.
5. Karin Mmhm.
6. Frans Sen självklart om nån frågar "vill du spela", "vill du va med å leka" eller "bygga lego med mig". Ah visst då sätter man sig om man har tid liksom.
7. Matilda Mm.
8. Frans Men till exempel som våran klass här dom är ju jättesjälvgående. Dom.. man behöver kanske bara peka men vill du göra. "JA!" [skriker till] Å så kastar dom sig på det å så kör dom sen hela eftermiddan liksom.
9. Karin Aah, okej.
10. Frans Dom är så där jätteenkla när det kommer till det.
11. Karin Aah.
12. Frans Så det är absolut inget måste.. Tycker jag inte.

Sekvensen ovan är ett illustrerande exempel på hur pedagogerna uttrycker att de inte behöver vara med och leka. Frans berättar att han endast är med och leker när någon frågar om han vill

vara med eller om barnen behöver stöttning. Kane (2011) har skrivit fram två olika ståndpunkter för delaktighet i barns lek och vi menar att Frans ståndpunkt handlar om att han inte vill störa barnen i deras lek utan att låta de leka fritt och i fred. Knutsdotter Olofsson (2009) menar också att pedagogerna inte ska störa i barnens lek utan att de ska vara med i leken på barnens villkor. På så sätt kan de inte heller hoppa in i en lek hur som helst utan att barnen vill det för då riskerar leken att saboteras.

Utdrag 13 session 1

Vi pratar om vad fri lek är för någonting och kommer över på vad pedagogen har för roll i den.

1. Pia Du kan själv vara med och starta upp å så... sen är det mycket man ser i ehh leken asså de där sociala spelet, e de nån som inte ä mä i gemet så ser man de ganska enkelt där.
2. Karin Aa.. hur mycket tycker du att pedagogen ska vara mä i leken?
3. Pia Jag tycker att min uppgift de ä att starta upp sen ska jag ju backa ur såå fort det går nästan.
4. Karin Aa
5. Pia Så de är inte ehh min uppgift är ju inte å va mä å mäå å leka hela tiden utan starta upp ååh ååh guida så man får med alla in då.

Exemplet ovan visar att det blir tydligt att pedagogens delaktighet i leken inte ligger i att vara med i själva leken utan att starta upp och sedan backa ur så fort det går. Detta ställer sig i konflikt med det Knutsdotter Olofsson (2009) beskriver, att om pedagogen lämnar leken mitt i så är det stor risk att leken upphör. Pias syfte är inte att vara med i leken och är därför inte med i leken utan hennes syfte är att barnen ska komma igång med en lek eller att hjälpa barnen som inte kan det sociala spelet. Vi ser att detta ligger i linje med Skolverkets (2014) uppdrag då det står att pedagogerna ska hjälpa barnen att komma in i leken.

Utdrag 14 session 2

Vi är här i full gång att prata om den fria leken. Här är ett annat exempel på tankarna ovan.

1. Sandra Men de e ju inte bara att man släpper dom fritt
2. Karin Nää
3. Sandra Man måste ju finnas med. Vissa barn måste man ju stötta i leken också å där kan jag ju känna att e man inte tillräckligt många personal så e de ju svårt. För vissa barn behöver ju jättemycket stöttning. De kan inte läsa av koder å såna där saker.

I det här exemplet ser vi att det är viktigt för pedagogerna att vara med och ge stöttning. Sandra uttrycker att hennes närvaro i barnens lek är betydelsefull, men att hon inte behöver vara med och leka. Hon talar också om att det blir svårt om de inte är tillräckligt många i personalen. Knutsdotter Olofsson (2012) menar att det viktigt att lära barnen att leka, såsom lekkoder, då barnen inte kan dessa automatiskt. Det är detta som Sandra ser som sin uppgift i leken.

7.3.2 Det är alltid populärt att vara med

Denna del ska ge exempel på om pedagogerna upplever att barn vill att de ska vara med och leka. Det kommer fram i intervjuerna att pedagogerna är ense om att barnen upplever att det är kul att de är med och leker.

Utdrag 15 session 7

Frans har berättat att han inte behöver vara med och stötta i större lekar som att bygga med kaplastavar för att de är självgående då. Vi fortsätter intervjun med att fråga:

1. Karin Mm, uppfattar du som att barnen tycker att det är roligt när man är med å leker eller?
2. Frans Oh ja!
3. Matilda Mm.
4. Frans Det tycker jag.. sen har ju jag väll en fördel som är ung och ung kille. [Alla skrattar] DET är ALLTID POPULÄRT! [talar lite starkare]
5. Matilda Mm.
6. Frans Då ska man ju alltid vara med.
7. Matilda Mm. [Karin och Matilda skrattar]
8. Frans Sen i och för sig kan jag aldrig påstå att jag är med å leker mamma, pappa, barn eller skola heller. Men dom tycker det är jättekul om sätter sig å spelar ett spel eller spelar kort eller nått sånt där.

Här blir flera utgångspunkter synliga dels att Frans anser det är mer populärt att vara ungmånn när det gäller att vara med på lek. Frans är den enda manliga pedagogen som vi intervjuar och en bland få manliga pedagoger som barnen har kontakt med vilket kan bidra med att det blir kul om en kille är med och leker. Det är möjligt att Frans försöker uttrycka att unga människor har mer insyn i barnkulturen och vet mer om vad barnen är intresserade av. Han ger även här exempel på lekar de gillar att han är med i och inte, det är oftast spel, men han är inte med på rollekar. Det verkar inte som det inte är något barn som har sagt till honom att han inte får vara med på mamma pappa barn utan har valt att inte vara med på det.

Utdrag 16 session 1

Här är ett till bra exempel på att pedagoger upplever att barn tycker det är kul om pedagogerna är med och leker.

1. Pia De bror också på..eehh för de mesta så vill dom ju.. dom tycker de e kul när man är mää. Meeen.. ehh... dom va också lite såhär att ”aa du kan få va mä en stund” sen så ä de liksom.. eller man får gärna göra gästspel

Exemplet visar att Pia menar att barnen tycker att det är kul när hon är med en stund, men inte någon längre tid. Kanske är det här ett sätt för barnen att äga sin lek. Gästspel kan vara ett sätt för läraren att se så att allt funkar bra och att de visar på att barnens lek är viktig. Detta är inte orimligt att anta då vi kan ta stöd i Öhmans (2003) tankar som tyder på att pedagoger gör leken oviktig om de lämnar den helt fritt utan att engagera sig i den. Ett gästspel kan vi även se som Knutsdotter Olofsson (2009) menar att pedagogen är med i leker på barnens villkor. Pia går inte in och styr något större i leken utan anpassar sig till den och vad den går ut på.

7.3.3 Man stör om man är vuxen och leker mamma pappa barn då någon ska spela den rollen

Exemplen nedan kommer visa att det finns lekar som pedagogerna upplever att barnen inte vill att pedagogen ska vara med i. I Pernillas intervju, som vi valde att inte citera, menar hon att om barnen inte vill att pedagogerna ska vara med så säger de till att de inte vill det.

Utdrag 17 session 1

Pia har nyss svarat på vilka lekar hon brukar vara med i. Hon börjar sen svara på vår fråga om det finns lekar som barnen inte vill att hon ska vara med och leka i. Hon byter spår och glömmer bort frågan så vi påminner henne.

1. Karin ..om de fanns eeh
2. Matilda Lekar
3. Karin Lekar som dom absolut inte ville att ni skulle va mä på.
4. Pia Nä men de ä ju när dom lekar familjer såhär.
5. Karin Aa
6. Pia Dom tycker dom att eeh då stör man lite
7. Matilda Mm
8. Pia Å de är om man e vuxen för då, då e de nån som ska spela rollen

I denna sekvens kommer det fram att barnen inte vill att de vuxna ska vara med och leka i rollekar då pedagogerna är vuxna. Det är något av barnen som ska spela vuxen och då blir det svårt för barnen att acceptera det. Frans tar även upp att han inte heller är med på mamma pappa barn. Corsaro (2003) menar att en av de största svårigheter för barn och vuxna att leka med varandra är skillnaden på storleken. Vi tolkar det som att det är detta som Pia menar med att hon stör när hon leker mamma pappa barn då ett barn ska spela en roll som vuxen. Det blir konstigt för barnen om någon av dem ska spela vuxen i ett barns längd samtidigt som en pedagog är med och har en vuxenlängd.

Utdrag 18 session 2

Här kommer ett till bra exempel på detta ämne.

1. Karin Aa finns de lekar som du känner att barnen inte vill att du ska vara med i? nån speciella lekar?
2. Sandra Jo men asså ibland när de har kommit igång och leka bra själva så vill de ju liksom fortsätta å då måste man ju låta dom göra de också liksom. Precis. Eller om de [skrattar till] kan ju va så att de händer saker också som de inte vill att vi ska höra.
3. Matilda Aa precis
4. Sandra Då får vi ju vara extra uppmärksamma. Man får ju ha ett öra med hela tiden. Om vad som händer i gruppen. De måste man ju. Finnas bredvid så att de inte märker de.

Denna sekvens av Sandras intervju tar upp att barnen inte vill att pedagogerna ska vara med när de har kommit igång med någon lek. Sandra menar som även Pia har uttryckt i tidigare avsnitt att pedagogen måste vara med och lyssnar vad som händer i gruppen, men inte så att de märker det. I Skolverket (2014) kan vi förstå att pedagogerna ska ha en tydlig roll och att det då ingår att observera vad som händer i gruppen som vi ser att Sandra gör här i exemplet.

7.3.4 Fröknarna brukar inte vara med och leka, men ibland..

Här kommer vi att ge exempel på vad barnen uttrycker kring pedagogernas delaktighet i deras lek. Barnen vi har intervjuat är eniga om att pedagogerna inte är med och leker, men det finns vissa undantag. De är med på jage och målar, men det är tydligt att det inte händer speciellt ofta då de andra barnen i intervjuerna blir förvånade.

Utdrag 19 session 6

Vi har precis pratat om vad fröknarna brukar göra på fritids och kommer sen in på om de brukar vara med och leka.

1. Karin Brukar fröknarna va med och leka någongång?
2. Tuva Ibland.
3. Christoffer Ibland.
4. Tuva Inte så ofta.
5. Christoffer Nääe, inte så ofta.
6. Karin Vad brukar dom leka då då?
7. Tuva Eehmm.
8. Christoffer Eehm... Dom brukar faktiskt inte leka.
9. Tuva Men en gång så lekte två fröknar.
10. Christoffer Va? [förvånad]
11. Tuva Aah.
12. Karin Vad lekte dom då?
13. Tuva Då var det på eftermiddan så lekte dom jage med massor med andra barn och då jagade alla barn in eeh.. Frans.. i det röda huset.

I denna sekvens av intervjun förstår vi att det inte hör till vanligheterna att pedagogerna är med och leker, men att det faktiskt händer ibland. Dock är det så ovanligt att Christoffer blir förvånad när Tuva säger att de faktiskt har varit med. Vi märker här att barnen blir lite påverkade av varandra, för de säger ungefär lika i början och sen så tycker inte Christoffer att de brukar leka, men Tuva tycker det.

Utdrag 20 session 5

Här kommer ännu ett exempel på när lärarna är med. Barnen får dock tänka till lite först.

1. Karin Brukar dom va mä å leka ibland då?
2. Frida Nää [skrattar]
3. Hans Fröknarna?
4. Ronja Nä [skrattar]
5. Hans Nää
6. Frida Dom kanske brukar... ibland så..[blir avbruten]
7. Hans Men Frans har vart mä nån gång va?
8. Frida Nån gång leker dom väl.
9. Karin Aa va brukar dom va mä å leka dårå?
10. Ronja Mest mamma pappa barn
11. Hans Va?
12. Frida Vaa? De har aldrig dom s.. vart [alla skrattar]
13. Hans Å vet ni vad, fröken spelar mest spel.
14. Karin Spelar spel aa
15. Ronja Ja de spelar också spel med oss.
16. Frida När inte nån av barnen vill också i bland så kan kanske dom sätter sig och målar bredvid nåt barn, eller så.
17. Ronja Målar? De har dom aldrig gjort
18. Hans Jo Pernilla
19. Frida Jaa
20. Hans Hon målar drakar och sånt
21. Ronja Ja sånna saker ja
22. Hans Och och
23. Ronja Men hon färglägger inte saker
24. Hans Nä och måla militärbilar och sånt

25. Matilda	Mhm
26. Hans	Hon till och med måla en militärbil som skjuter upp saker å så blir de fyrverkeri, till mig
27. Matilda	Jaha
28. Hans	Hon är jätte påhitti

Här kommer det fram att barnen har svårt att förlika sig med att lärarna har varit med och lekt, men sen börjar barnen komma på lekar som pedagogerna faktiskt är med på. Här kan vi se att pedagogerna har varit med och lekt i många lekar, men att det förmodligen bara har hänt någon enstaka gång då de andra inte vill kännas vid delaktigheten i just den leken.

7.3.5 Det är roligt när fröknarna leker

Dessa exempel exemplifierar tillfällena där barnen vill att pedagogerna ska vara med att leka. Alla intervjuer utom dessa två som ni ser nedan uttrycker det som att de inte vill att pedagogerna ska vara med och leka. Det första utdraget nedan är lite otydligt vad han egentligen vill och inte, men i det andra är de tydliga med att de vill att pedagogerna ska vara med.

Utdrag 21 session 6

Det här är en sekvens precis efter att vi har pratat om vilka lekar pedagogerna ska få vara med i. Det är inte alltid lätt att hänga med på vad vi pratar om.

1. Karin	Har du någon lek som du inte vill att dom ska va med? [fråga riktad till Christoffer]
2. Christoffer	Nää, det har jag nog faktiskt inte.
3. Tuva	Kanske kuler?
4. Christoffer	Ehh. Jo det får dom va med på.. men kanske eeh.. nä det har jag inte.
5. Matilda	Nä.
6. Christoffer	Förutom några spel kanske.
7. Karin	Några spel.
8. Matilda	Mmhm.
9. Christoffer	Mm.
10. Matilda	Vilka spel då?
11. Christoffer	Kort å så.
12. Karin	Aah.
13. Tuva	Va vill du inte att dom ska va med på kort? [förvånad]
14. Christoffer	Ja, sa att dom.. [tillrättavisade] Nej va säger jag... [Alla skrattar] Jag trodde det va dom som dom skulle va med på. Nä, då finns det inget.

I den här sekvensen förstår vi inte riktigt vad Christoffer menar, vill han inte att pedagogerna ska vara med på kort eller om han missförstod oss. Han ändrar ståndpunkt när hans kompis undrar varför han tycker så. Christoffer kommer i alla fall fram till att det inte finns något han verkligen inte vill att pedagogerna ska vara med på.

Utdrag 22 session 5

Här kommer ett exempel på vad barnen skulle vilja att pedagogerna är med på oftare.

1. Karin	Skulle ni vilja att fröknarna va mä oftare och lekte?
2. Ronja	Aa
3. Hans	Aa
4. Karin	I vilka lekar då?
5. Ronja	Måla mera. Och sk..

6. Hans	Skrika mera [alla barnen skrattar]
7. Frida	Skrika?
8. Ronja	Ja vet vad dom skulle va dom skulle ha gjort mera.
9. Hans	Jag vet också.. vi skulle ha haft disco och sånt.
10. Frida	Aajaa [skeptiskt]
11. Ronja	Och så ska vi ha på musik
12. Frida	Asså de där är nog bara vad ni önskar er. [mer skeptiskt]

Barnen verkar vilja att pedagogerna ska vara med mer och leka. Ronja och Hans har olika önsknings på vad de skulle vilja att fröknarna gjorde, dock verkar det som att Frida tycker att detta är orealistiskt. Efter den här sekvensen nämner de fler saker som de skulle vilja att pedagogerna skulle göra så som att vara med och leka i hemvrån, bygga med lego och kaplastavar, köpa in riktiga svärd samt att vara med och leka affär, både att stå i kassa och att handla.

7.3.6 Fröknarna kan inte leka

Denna underrubrik inriktar sig på när och varför barnen inte vill att pedagogerna ska vara med. Det kan vara många olika anledningar och en av dem är att barnen tror att pedagogerna inte kan leka. En tjej uttrycker att det finns många lekar som hon inte vill att pedagogerna ska vara med på, men kan inte svara på vilka eller varför för det har hon inte tänkt på.

Utdrag 23 session 3

Vi har precis pratat om när fröknarna brukar vara med och leka. Det visar sig att de inte brukar vara med och leka alls.

1. Matilda	Vill ni att fröknarna ska va med och leka?
2. Alla barn	Nääh
3. Matilda	Varför vill ni inte det?
4. Tova	För att eeeh då blir det, kanske lite stökigt.
5. Liv	... och tråkigt.
6. Nelly	... och pinsamt. [alla skrattar]
7. Liv	A-a. Dom kan inte leka.
8. Karin	Men tråkigt, varför skulle det bli tråkigt om pedagogerna va med?
9. Liv	För att då får man ju prata med dom hela tiden och inte börja leka.
10. Karin	Mhm
11. Liv	Och det blir jobbigt.
12. Karin	Men tror du inte att dom kan leka då?
13. Liv	Nääh!
14. Karin	Nähäe [skrattar samtidigt]
15. Matilda	Tror du inte det.
16. Tova	Kanske inte lika bra som oss.
17. Karin	Inte lika bra som er.
18. Alla barnen	Nääh.
19. Karin	Varför tror ni inte det då?
20. Tova	Ehm, för att dom kanske inte hitta på så roliga lekar.

Detta är bara ett exempel som illustrerar det många intervjuer tar upp, att många barn inte tror att fröknarna kan leka. Barnen tror att lärarna inte har någon lekkompetens. Lester och Russell (2008) hänvisar till Russell (2005) som anser att barn har mer kompetens när det kommer till att leka hon menar att vuxna har glömt bort hur det är att leka och därför kan inte vuxna klassas som de mest kompetenta i denna aspekt. De förlitar sig hellre på varandra än på

fröknarna för att de anser att de har mer kompetens än vad lärarna har. Den proximala utvecklingszonen utgår från individens erfarenheter, men om individen vill gå vidare måste den ha hjälp av en mer kompetent människa i ämnet (Säljö, 2012). Barnen ger uttryck för att lärarna inte är kompetenta att lära dem mer om lek utan de tycker att de själva och andra barn är mer lämpade för uppgiften. Ytterligare ett exempel på att lärarna inte ses som mer kompetenta i leker ser vi i nästa utdrag.

Utdrag 24 session 11

Vi har frågat Sam, Amanda och Ulla om de har några lekar som de inte vill att pedagogerna ska vara med och leka i. Sam berättar att han inte vill att pedagogerna ska vara med på pepparkakskull för han har blivit puttad av en pedagog när de lekte det. Vi fortätter med att fråga Ulla.

1. Karin Har du nån lek som du inte vill att dom ska va mä på? [frågan är riktad till Ulla]
2. Ulla Mamma pappa barn
3. Karin Varför vill du inte att dom ska vara med då?
4. Ulla Vet inte..
5. Amanda Jag tycket inte heller att dom ska vara med på mamma pappa barn. För de är inte så kul om dom är mä å så å dom förstår ju liksom inte hur man ska göra för dom brukar ju liksom inte leka såna lekar.
6. Karin Nää
7. Amanda Med polly pocket å såna grejer. Dom vet ju liksom inte riktigt hur man gör
8. Matilda Nää
9. Karin Va ä de dom inte förstår för nånting då?
10. Amanda Dom brukar ju liksom sitta vid datorn eller som våra fröknar va ute och kolla barnen. Asså dom brukar ju inte leka direkt.

I det här exemplet uttrycker barnen att pedagogerna inte kan leka och att de inte förstår hur man leker eftersom att de inte brukar göra det. Om vi ser det utifrån Vygotskijs (1978) proximala utvecklingszon så kan vi tolka det som att barnen skulle kunna lära vuxna hur de leker då dessa är mer kompetenta. Detta sker inte då barnen berättar att pedagogen gör andra saker och har andra uppgifter.

Utdrag 25 session 10

Vi har precis pratat om vad barnen uttrycker kring om pedagogerna är med och leker. Ola berättar att fröknarna inte brukar leka med honom, men att hans mamma leker med honom ibland. Vanja har även svarat nej på frågan om fröknarna leker med henne. Nu går vi vidare till nästa fråga.

1. Karin Nää.. skulle ni vilja att dom va mä å lekte?
2. Ola Aa
3. Rolf Nää [drar in luft med hopbitna tänder och skakar på huvudet]
4. Ola Nää då skulle dom bara klumpa till de.. så nää
5. Rolf Dom skulle bara störa
6. Karin Klumpa till det?
7. Ola Liksom..
8. Matilda På vilket sätt?
9. Ola Liksom störa..
10. Rolf Paja leken m

11. Ola	Mm paja leken
12. Matilda	Tror ni inte att att fröknarna kan leka?
13. Ola	Eeeh nä [skakar på huvudet]
14. Rolf	Eeh nej kanske, kanske eller kanske inte [rycker på axlarna]

Här är ett exempel på att barnen uttrycker att det är jobbigt att vuxna är med. De menar att vuxna inte förstår hur de ska vara med i leken utan bara förstör. I en annan barnintervju pratar Frida om att hon har varit med om att lärarna stör i leken för att en pedagog satte sig mitt i vägen där de hade deras låtsasdörr. Mot bakgrund av Lester och Russells (2008) teori om att barnen anser att pedagogerna stör i barnens lek skulle vi kunna se ovanstående exempel som ett illustrerande exempel på detta.

Utdrag 26 session 10

Här fortsätter samma intervju lite senare med att vi pratar om det finns någon speciell lek som de inte vill att pedagogerna ska vara med på.

1. Matilda	Eeh Finns det nån lek som ni verkligen inte vill att fröken ska va mä på?
2. Ola	Öööh
3. Rolf	Ööööööööööööööh
4. Ola	Aa ja har en
5. Rolf	Aa va då?
6. Ola	Eeeeh Star Wars. Eeh Pia fattar ju ingenting om de å.
7. Rolf	Nä hon vet ju inte ens va de e
8. Ola	Ee nä. för om man frågar såhär ”vet du va Star Wars är?” då säger hon ”eeh nää” så de är en leken vill jag INTE vill ha mä fröken men ma-magistern vill kan ju va mä där. För Frans vet va de ä.
9. Karin	Mm
10. Rolf	Ja Frans vet ju va de är ja. Men han brukar ju ändå inte va mä.
11. Ola	Nää
12. Karin	Har ni frågat om han vill ha mä då?
13. Ola	Aa de har vi.
14. Karin	Vad sa han då rå?
15. Rolf	Han säger nej för han mås.. han är ju rastvakt så..
16. Ola	Ja men på fritids då?
17. Rolf	Ja men man får inte leka de då
18. Karin	Får man inte leka de på fritids?
19. Ola	Eeh nej
20. Karin	Varför inte?
21. Rolf	De blir bråk
22. Ola	För att.. man får inte göra de inne. Innonhus.
23. Rolf	Nä utomhus får man göra det men inte inomhus. För dom har ju lasersvärd och grejer å man. Man man kan ju liksom eeh hoppa upp på bord å grejer å [låtsas slå runt omkring sig med ett osynligt lasersvärd]

I det här exemplet förstår vi att pedagogernas erfarenheter spelar roll för om barnen vill ha med dem i leken eller inte. Pia vill barnen inte ha med när de leker *Star Wars* för hon vet inte vad det är för någonting, men Frans får gärna vara med på det för han vet vad det är och innebär.

7.3.7 Fröknarna hjälper till om det blir bråk

I detta avsnitt kommer vi gå djupare in på vad barnen anser att de behöver hjälp med i sin fria lek. Det är några barn som anser att de inte behöver hjälp dock är det några andra barn som har saker de vill ha hjälp med. Ett barn från en intervju uttrycker att ”det är bra som dom gör” och med detta menar hon att pedagogerna inte ska förändra sin roll då hon är nöjd med hur det är.

Utdrag 27 session 3

Vi har frågat om de behöver hjälp med någonting i leken och har fått till svar att de inte behöver det. En av tjejnerna ändrar sig och säger att hon behöver hjälp ibland, men inte så ofta och då frågade vi igen.

1. Matilda	Men vad behöver ni hjälp med då då?
2. Nelly	Kan va...
3. Tova	Ställa fram nått.
4. Liv	Aaah, som vi behöver.
5. Nelly	Aaah, som e högt upp eller är svårt att ta i eller nånting sånt.
6. Karin	Mm, brukar ni fråga fröken om hjälp då?
7. Liv	A-a.
8. Tova &
Nelly	A-a
9. Tova	Eller om nån har slått sig då får vi säga till fröken.

I det här exemplet tas det upp att barnen vill ha hjälp med saker som är fysiskt svårt för dem så som att ställa fram någonting som är svårt att nå för att det står för högt upp. Praktiska saker så att de ska kunna leka. De formulerar sig även så att de vill att pedagogerna ska vara där om någon blir skadad och det kommer även upp i fler intervjuer.

Utdrag 28 session 6

Vi har frågat om pedagogerna är med och leker ibland och fick höra att de varit med en gång på jage. Vi gick sen vi över till att fråga om de ville att pedagogerna skulle vara med mer och leka.

1. Matilda	Skulle ni vilja att.. eeh.. fröknarna va med meeer å lekte?
2. Tuva	Aa.
3. Christoffer	Näe.
4. Tuva	Näe. [Fnissar till, Matilda och Karin skrattar]
5. Matilda	Inte?
6. Christoffer	Nä.
7. Matilda	Varför inte?
8. Christoffer	Eller jooo? Jo, lite faktiskt.. Dom borde hjälpa barnen att vinna kulor.
[Matilda skrattar]
9. Karin	Å vinna kulor? Mm.
10. Christoffer	Aah.
11. Karin	Mm. [Sandra kommer in och avbryter samtalet]

Här får vi reda på att Christoffer vill ha med pedagogerna för att hjälpa barnen att vinna fler kulor. De vill kunna använda fröknarna för egna vinster. Här tolkar vi det som att han tycker att pedagogerna kan vara användbara, men också att de kanske är mer erfarna i kulspelning. Detta tolkar vi genom Vygotskijs (1978) proximala utvecklingszonen.

Utdrag 29 session 5

Det här är ett exempel på vad de mer behöver ha hjälp med. Det som har hänt är att Karin har frågat om de brukar vilja ha hjälp med något. Alla svarar nej, sen så säger Frida att hon behöver det ibland, men inte så ofta och får då en följdfråga.

1. Karin Kommer du på nånting du brukar vilja ha hjälp med? [fråga riktad mot Frida]
2. Ronja Nää
3. Frida När jag har fastnat i bråk.
4. Karin När du har fastnat i ett bråk. Mm
5. Frida Mm
6. Karin Då brukar du ta hjälp av fröknarna
7. Frida Mmm om de inte funkar att säga själv
8. Karin Aa
9. Matilda Ni andra då?
10. Ronja Jag skulle inte behöva nån hjälp av fröknarna, hellre att de inte skulle funnits några fröknar på skolan, för då skulle vi bara kunna äta godis och pepparkakor. [pekar på en ask pepparkakor som står ovanpå kylan i rummet där vi sitter]
11. Frida & Hans Jaaaaa! [överlyckliga, alla skrattar]
12. Karin Aa står de en burk med pepparkakor där uppe?
13. Hans Jag ska ta en
14. Karin Nää de tror jag inte att du ska. [säger skämtsamt, alla skrattar]
15. Frida Han når ju inte

Frida uttrycker att det är svårt att lösa konflikter ibland och att hon gärna vill ha en pedagog till hjälp då. Det verkar dock som att hon vill försöka lösa det själv först innan en fröken ska komma. På Ronja verkar det inte som att det är så viktigt att pedagogerna är där överhuvudtaget. Jensen (2013) refererar till Corsaro (2000) som anser att barn drar sig från att vara på platser där vuxna är för att inte bli bevakade och kontrollerade. Om pedagogerna inte hade funnits hade barnen kunnat göra vad som helst som att äta godsaker som de inte får som det är nu.

7.3.8 Sammanfattning

Pedagogerna är eniga om att pedagogerna inte behöver vara med i barnens lek. De förklarar att de kan vara med i leken för att lära barnen att hantera koder i leken. Detta ligger i linje med det Knutsdotter Olofsson (2009) menar med att pedagogens roll i leken är att lära barnen att leka och lära de lekkoder. Pia (utdrag 13) menar att när en pedagog har startat upp en lek så ska de så fort som möjligt gå ur leken. Detta kan bli problematiskt då det kan tolkas som att pedagogerna tycker att leken är oviktig och de riskerar att leken dör ut när pedagogen lämnar leken (Knutsdotter Olofsson, 2009). Frans (utdrag 12) menar att det är bra om barnen är självgående och att han bara är med i leken om barnen frågar om han vill vara med. Kane (2011) menar att det finns två olika ståndpunkter om pedagogers delaktighet i barns lek. Den ena menar att pedagoger inte ska störa barnen i leken och lämna barnen i fred och vi kan tolka att alla fyra pedagoger har delvis den ståndpunkten. Den andra ståndpunkten menar att pedagoger ska vara delaktig i barnen lek på barnens villkor. Vi förstår det som att alla fyra pedagoger är med och stöttar barnen i leken, men att de inte är delaktiga i den på barnens villkor.

Alla pedagogerna uppfattar det som att barnen tycker att det är kul när pedagogerna är med och leker. Frans (utdrag 15) berättar att det är extra populärt när han är med i leken då han är en ung kille. Pia (utdrag 16) menar att det är bra att göra gästspel. Det kan tolkas som att hon är intresserad av barnens lek och att hon som Knutsdotter Olofsson (2009) beskriver det som att hon är med och leker på barnens villkor.

Pernilla (finns med i uppsatsen men inte som utdrag) menar att barnen berättar när de inte vill att pedagogerna ska vara med i deras lek. Det kan tyckas vara lite naivt att tro att barnen alltid har modet att göra det då pedagoger har mer makt än barnen. Detta ligger i linje med det Jensen (2013) beskriver som asymmetriska relationer. Denna maktobalans kan bidra till att barnen inte vågar säga exakt vad de tycker. Både Pia (utdrag 17) och Frans (utdrag 15) uttrycker att de inte tror att barnen vill ha med pedagogerna i mamma pappa barn. Pia (utdrag 17) menar att det blir problematiskt att vara med då någon ska spela vuxen. Detta tolkar vi utifrån Corsaro (2003) som menar att den störta svårigheten för pedagoger och barn att leka tillsammans är storleksskillnaden. Sandra (utdrag 18) pratar om att när barnen har kommit igång och leka så ska pedagogerna låta dem leka och inte störa dem. Hon berättar också att barnen ibland leker lekar som de inte vill att pedagogerna ska höra och då är det extra viktigt att vara med och lyssna för att kunna gå in om det händer någonting.

Barnen är eniga om att pedagogerna inte brukar vara med och leka dock verkar det ha hänt vid ett fåtal tillfällen. När barn från två av intervjuerna berättar att pedagogerna har varit med och lekt så blir de andra barnen/barnet i intervjun förvånade, de förstår inte att pedagogerna faktiskt kan ha varit med och lekt. De lekar som vi fått fram att de varit med på är spela spel, jage, mamma pappa barn och att måla (inte färglägga). När vi efteråt frågade barnen om de vill att pedagogerna ska leka med barnen så får vi nej från de flesta barnen. I två av intervjuerna fick vi andra svar. I den ena, efter lite missförstånd, får vi reda på att pedagogerna får vara med och spela kort och kulor. I den andra intervjun ville barnen att pedagogerna skulle vara med på det mesta och då på saker som att ha ett disco, spela musik, måla, leka i hemvrån, bygga med lego och kaplastavar samt att de ska köpa in riktiga svärd. Det sista handlar om vad barnen vill att pedagogerna ska göra snarare än att vara med i leken.

De flesta av barnen menade att de inte ville att pedagogerna skulle vara med och leka. Detta på grund av att det blir stökigt, tråkigt och pinsamt då eftersom att de menar att pedagogerna inte kan leka. Om vi tolkar detta utifrån Vygotskijs (1978) proximala utvecklingszon kan vi tolka att barnen inte ser pedagogerna som mer kompetenta än barnen på att leka då de aldrig leker och att de förstör. Det spelar stor roll för barnen vad pedagogerna har för erfarenheter när de släpper in pedagogerna i deras lek. Pia vet inte vad *Star Wars* är och blir då inte välkommen in i en *Star Wars*lek. Frans däremot kan få vara med i leken då han har erfarenheter av *Star Wars* och vet vad det innebär. Här förstår vi också vikten av att hålla sig uppdaterade på barnens intressen för att pedagogerna ska kunna erbjuda en meningsfull fritid.

Vi frågade också barnen vad de behövde hjälp med i leken och fick till svar att de behöver hjälp med att ställa fram saker som kanske stod för högt upp så att barnen inte nådde det och att hjälpa till om någon har gjort sig illa eller hamnat i bråk. De ville också få hjälp av pedagogerna med att vinna kulor då de uppfattar pedagogerna som mer erfarna av att spela kula än barnen. I en intervju kom det fram att det skulle vara bättre utan pedagoger på skolan för då får de göra vad de vill, som att äta godsaker.

8 Diskussion

I följande kapitel kommer vi att diskutera vårt resultat. Efter det kommer vi att reflektera kring vår metod, implikationer för fritidshemmets praktik och ge förslag på fortsatt forskning.

8.1 Resultatdiskussion

I den här studien var vi intresserade av hur barn och pedagoger resonerar kring pedagogers roll på fritidshemmet, deras delaktighet i den fria leken, samt vad den fria leken innebär. Vi var också intresserade av att få reda på om det fanns någon skillnad på vad barn och pedagoger uttrycker om pedagogers delaktighet. Alla pedagoger som deltog i vår studie uttryckte att fri lek är ett svårt och stort ämne. Vi kan dela upp detta på samma sätt som Øksnes m.fl. (2014) då Pernilla (finns i uppsatsen men inte som utdrag) och Frans (utdrag 1) ser leken utifrån sitt egenvärde medan Pia (finns i uppsatsen men inte som utdrag) och Sandra (utdrag 2) ser leken som något nyttigt då barnen får chans att lära olika förmågor. Något som alla pedagoger är eniga om är att det inte är deras uppgift att vara med och leka. Om vi skulle likna detta med Thornbergs (2013) teori om ledarstilar hade vi nog kunnat säga att de har en auktoritär ledarstil. Då vi ser att de styr i barnens aktiviteter, men inte är delaktiga i någon stor utsträckning. Pedagogernas brist på deltagande i leken ställer sig i konflikt med större delar av lekforskningen som vi har tagit del av. Knutsdotter Olofsson (2009) menar att det har skett ett skifte där pedagoger har gått från att inte vilja störa barnen i deras lek till att faktiskt vara delaktiga i leken. Utifrån vår studie kan vi anta att alla pedagoger inte följer med i detta skifte. Öhman (2003) anser att det är viktigt att pedagoger är med i leken på barnens villkor och inte bara är med när det uppstår konflikter mellan barnen. I vår empiri finns det exempel där barnen uttrycker att de vill ha hjälp av pedagogerna och att pedagogerna ska vara delaktiga när de hamnar i bråk eller konflikter med andra.

Den bild av lek som barnen i vår studie ger i sina beskrivningar bekräftar det som Skolinspektionen (2010) påtalar i deras rapport. I den beskrivs att barnens eftermiddag består av fri lek i form av rita, spela spel, bygga med lego och spela fotboll. De beskriver att rollspel, musicerande och dans sällan förekommer i verksamheten med stöd från vuxna. Barnen berättar att pedagogerna inte är med barnen och leker samt att de inte vill att pedagogerna ska vara med och leka med vissa undantag. Lester och Russell (2008) hänvisar till Russell (2005) som menar att barn är mer kompetenta än vuxna när det gäller att leka. Hon menar att vuxna har glömt bort hur man leker. Detta beskriver barnen i vår studie genom att de säger att pedagogerna stör, förstör och att det blir tråkigt att leka. Inom ett sociokulturellt perspektiv och Vygotskijs (1978) teori om den proximala utvecklingszonen kan vi förstå att barnen upplever pedagogerna som mindre kompetenta än dem när det gäller lek. Pedagogerna berättar på samma sätt som barnen att de inte brukar vara med i barnens lek. Däremot berättar pedagogerna att de tror att barnen tycker att det är roligt när de är med och leker. Vilket vi ser som en motsatts till varandra.

8.2 Metoddiskussion

Det finns otroligt mycket forskning om lek och vi har tagit del av lite utav det. En bidragande orsak till vårt resultat var till viss del att vi var inlästa på den litteratur som vi har läst och ställde därför frågor utifrån detta.

Det hade kanske varit bra om vi var på flera skolor för att få en vidgad förståelse för hur det ser ut i flera fritidspedagogiska verksamheter. Vår studie kan endast ses som ett litet exempel på alla de bilder som skulle kunna beskriva hur verksamheten ser ut i fritidshem. I vårt

exempel anser pedagogerna att de inte ska vara med och leka samt att barnen inte vill att pedagogerna ska vara med i leken. Det hade dock varit intressant att intervjua barn på en skola där pedagogerna är med och leker för att jämföra resultaten. Det kan hända att de barnen som vi intervjuade hade varit mer positiva om de hade erfarenhet av lekande pedagoger.

Intervjuerna har genererat mycket bra information, trots detta så hade vi kunnat göra på andra sätt. Vi hade kunnat använda oss utav observationer också för att få möjligheten att studera samspelet mellan barn-barn och pedagog-barn i deras fria lek. Om vi hade haft både intervjuer och observationer hade vår studie fått en annan bild om hur det ser ut på fritidshemmen. Utifrån våra transkriptioner valde vi ut utdrag som vi tyckte var relevanta och presenterade det i vårt resultatkapitel. Det finns mycket andra utdrag som vi skulle kunnat använda oss av vilket hade kunnat bidra till ett annat resultat.

En annan fundering som vi har är att vi kanske inte skulle haft alla intervjuer på en dag då vi blev trötta samt att barnen blev trötta när vi intervjuade de sista på eftermiddagen. Om vi hade haft mer tid hade vi gjort pilotintervjuer för att öva oss i att intervjua. Då hade vi kunnat intervjua på ett bättre och säkrare sätt. Vi hade då kunnat öva oss i att inte ställa ja och nej frågor samt att kunna slappna av mer och följa samtalet på ett bättre sätt med att ställa passande följdfrågor.

8.3 Implikationer för den pedagogiska praktiken

Vi vill med denna studie ge pedagoger förståelse för att de behöver kunna sätta ord på vad de gör och kunna motivera fri lek, varför det är viktigt. Det är viktigt att pedagoger har en förståelse för barns fria lek utifrån en vetenskaplig grund och lekteori. Utifrån detta blir det möjligt att beakta lekens roll i det egna fritidshemmet och planera och utvärdera sådana aktiviteter. Vetenskapliga lekteorier och begrepp behövs också för att kunna utveckla ett professionellt yrkesspråk som lärare på fritidshemmet. Detta skulle också kunna bidra till att motivera lekens betydelse för till exempel föräldrar på ett mer professionellt sätt. Något vi bara kan spekulera i skulle medföra att pedagogerna får ökad status i sin profession. Fritidspedagoger som profession ses i många ögon som ett yrke som vem som helst kan göra. I och med att vi studerar fritidshemmen och dess uppgift så kan även det bidra till ökad status.

Vi kan även förstå utifrån vårt resultat att en viktig del i verksamheten handlar om att kommunicera med barnen. Pedagogerna behöver mer vetskap i vad barn tycker och hur de vill att pedagogerna ska förhålla sig till dem i leken. Detta kan pedagogerna endast få genom att kommunicera med barnen.

8.4 Förslag på fortsatta studier

Förslag på framtida studier kan vara att observera lek där pedagoger är delaktiga och se på vilket sätt de deltar. Detta kan ge en större förståelse för hur pedagogers delaktighet ser ut även i praktiken. Det som fås fram i en intervjustudie behöver inte överrensstämma med hur det ser ut i verkligheten då intervjupersonerna väljer själva vad de vill ta upp i intervjun.

Då vi inte har lyckats finna så mycket forskning på fritidshemsverksamheten så kan det vara intressant att utforska leken på fritidshemmet betydligt mer.

8.5 Slutkommentar

En sista kommentar som vi vill skicka med er är att det är viktigt för pedagogerna att diskutera med barnen hur de vill ha det i deras verksamhet. Pedagoger kan utmana barnen i deras lek, men då på barnens villkor om de vill det. Pedagogerna ska inte heller tro att de är bättre än barnen på att leka och försöker att hjälpa dem med allt, utan de ska vara med i leken på samma nivå.

9 Referenslista

- Barnombudsmannen. (2004). *Samtala med barn och unga*. Stockholm: Barnombudsmannen.
- Bjørndal, C. R.P. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Corsaro, W. A. (2005). *The sociology of childhood*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Corsaro, W. A. (2003). *We're friends, right? : inside kids' cultures*. D.C.: Joseph Henry Press.
- Dahlin-Ivanoff, S. (2011). Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 71-82). Stockholm: Liber.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 36-57). Stockholm: Liber.
- Evaldsson, A-C. & Aarsand, P. (2011). Den fria likens möjligheter och begränsningar – om barns kompetenser och vardagliga deltagande I fritidshemspraktik. I A. Klerfeldt & B. Haglund (Red), *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker* (s. 137-154). Stockholm: Liber AB.
- Forsberg Ahlcrona, M. (2014). Håll samlingen kvar, men håll i den! I I. Pramling Samuelsson, C. Wallerstedt & N. Pramling (red.), *Man ser inte gruppen för alla barn - individer, grupper och kommunikativa möten i förskolan* (s. 79-94). Lund: Studentlitteratur AB.
- Jensen, M. (2013). *Lekteorier*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, I. (2010). *Fritidshemspedagogik. Idé – ideal – realitet*. Stockholm: Liber AB.
- Kane, E. (2011). Den livsviktiga leken. I A. S. Pihlgren (red.), *Fritidshemmet* (s. 221-242). Lund: Studentlitteratur AB.
- Karlsson, R. (2014). Får alla vara med? Om maktordning i lek. I I. Pramling Samuelsson, C. Wallerstedt & N. Pramling (red.), *Man ser inte gruppen för alla barn - individer, grupper och kommunikativa möten i förskolan* (s. 161-172). Lund: Studentlitteratur AB.
- Karlsson Lohmander, M. (2014). Att stödja inkludering och samarbete för lärande. I I. Pramling Samuelsson, C. Wallerstedt & N. Pramling (red.), *Man ser inte gruppen för alla barn - individer, grupper och kommunikativa möten i förskolan* (s. 145-160). Lund: Studentlitteratur AB.
- Klerfeldt, A. & Haglund, B. (2011). Samtalspromenader – barns berättelser om meningen med fritids. I A. Klerfeldt & B. Haglund (Red), *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker* (s. 155-181). Stockholm: Liber AB.
- Knutsdotter Olofsson, B. (2009). Vad lär barn när de leker? I M. Jensen & Å. Harvard (red.), *Leka för att lära* (s. 75-92). Lund: Studentlitteratur AB.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lester, S. & Russell, W. (2008). *Play for a Change – Play, Policy and Practice: A review of contemporary perspectives*. London: National Children's Bureau.
- Qvarsell, B. (2012). Kultur och estetik i pedagogiken. Skapande kuls-kapsbildning och gemenskap bland barn. I A. Klerfeldt & B. Qvarsell (red.), *Kultur estetik och barns rätt i pedagogiken* (s. 61-76). Malmö: Gleerups.
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2011). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 194-210). Stockholm: Liber.
- Simeonsson, A. (2014). Skilda former av delaktighet och föreskoleklassen som en brygga mellan förskola och skola. I I. Pramling Samuelsson, C. Wallerstedt & N. Pramling (red.), *Man ser inte gruppen för alla barn - individer, grupper och kommunikativa möten i förskolan* (s. 133-144). Lund: Studentlitteratur AB.

- Skolinspektionen. (2010). *Kvalitetsgranskning, Kvalitet i fritidshem*. Skolinspektionens rapport 2010:3. Hämtad från:
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2010/fritidshem/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf>
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtad från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>
- Skolverket. (2014). *Allmänna råd för fritidshem*. Hämtad från: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3301>
- Sutton-Smith, B. (2001). *The ambiguity of play*. Cambridge: Harvard University press.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts förlagsgrupp AB.
- Säljö, R. (2012). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (red.), *Lärande skola bildning. Grundbok för lärare* (s.139-197). Stockholm: Natur & Kultur.
- Thornberg, R. (2013). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber AB.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten. Att konstruera det lekande barnet*. (Doktorsavhandling). Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen. Tillgänglig: http://www.lub.lu.se/luft/diss/soc_474/soc_474.pdf
- Tullgren, C. (2014, 31 mars). Vuxna styr barnens innelekar. *SvD Nyheter*. Hämtad 2015-03-11, från http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-och-unga/vuxna-styr-barnens-innelekar_404313.svd
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet. Hämtat från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Vygotskij, L. S. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.
- Vygotskij, L. S. (1978) *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, London: Harvard University Press.
- Welén, T. (2004). *Kunskap kräver lek*. Hämtad från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1834
- Willig, C. (2014). Interpretation and Analysis. I U. Flick (red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*. Dorchester: The Dorset press.
- Öhman, M. (2003). *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber AB.
- Øksnes, M., Knutas, A., Ludvigsson, A., Falkner, C. och Kjær, B. (2014). Lekens rolle i skandinaviske skolefritidsordninger og fritidshjem. I Tema: Fritidshjems pedagogikk. *Barn nr 3. 2014. Forskning om barn og barndom i Norden*. Trondheim: Norske senter for barneforskning.

10 Bilagor

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Vi är studenter som utbildar oss till grundlärare med inriktning mot fritidshem vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i juni 2015.

Examensarbetets syfte är att få reda på hur barnen resonerar kring deras fria lek och om de vill leka själva eller önskar medverkan av pedagoger. Vi vill också få reda på hur pedagogerna ser på barnens fria lek och deras delaktighet i den.

Den viktigaste frågan vi behöver få svar på är: Hur resonerar barnen och pedagogerna kring fri lek och pedagogers delaktighet i den fria leken på fritidshemmet? Detta är betydelsefullt att få redan eftersom den fria leken har en stor del i fritidshemmets verksamhet.

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom intervjuer med barn och pedagoger på fritidshem som vi kommer att spela in genom ljudupptagning.

På ert fritidshem kommer undersökningen att genomföras under vecka 17.

Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den intervju som ingår i examensarbetet. Alla barn kommer att garanteras konfidentialitet. De fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som barnets vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med barnet tillbaka till fritidshemmet så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i rutan nedan om ni ger ert tillstånd:

Som vårdnadshavare **ger jag tillstånd** att mitt barn deltar i undersökningen

Datum

.....
vårdnadshavares underskrift och barnets namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser eller telefonnummer:
Med vänliga hälsningar

Matilda Lingegård Emilsson
073-542 77 11 gusemilsma@student.gu.se

Karin Modigh
070-794 75 66 guslinkaaf@student.gu.se

Handledare för uppsatsen är: Louise Peterson e-mail: louise.peterson@ped.gu.se
Kursansvariga lärare: Björn Haglund (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)
e-mail: Bjorn.haglund@ped.gu.se